

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ Journal of Chaiyaphum Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2563)
Vol. 3 No. 3 (August – December 2020)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความทวิทัศน์หนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานุชนตามหลักการศึกษา เชิงพุทธศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพภาวนาวิกรม

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระราชสีมาภรณ์

พระราชปริยัติมุนี, รศ.ดร.

พระราชสีมาภรณ์

พระโสภณรัตน์บัณฑิต, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์, กรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์

บรรณาธิการ

พระศรีสังฆญาณมุนี, ดร.

บรรณาธิการผู้ช่วย

พระมหาวิฑูรย์ สิริเมธี, ดร.

ดร.พูนศักดิ์ กมล

นางสาวกมัยธร มงคลกุล

กองบรรณาธิการ

พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.

พระครูสังวรวิริยกิจ, ผศ.ดร.

พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนโท, ผศ.ดร.

พระมหาปัญญาวรรวัฒน์ สิริภโท, ผศ.ดร.

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

ศ.ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ

ดร.กนกกรส ผลากรกุล

ผศ.ดร.ตามใจ อริสุทธิโยธิน

อัญชลี ยุคล ณ อยุธยา

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระครูสุตภักตธรรม, ดร.

พระมหาหมวันทร์ ปุริสุตโต, ผศ.ดร.

พระมหาวิฑูรย์ สิริเมธี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานกรรมการมูลนิธินายแพทย์สุจินต์ ผลากรกุล.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.ปรธกร ปุระกัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.กาญจพงศ์ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.พูนศักดิ์ กมล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.ทวี เลี้ยวประโคน	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.กฤตสุขชิน พลเสน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, ดร. ดร.พูนศักดิ์ กมล นางสาวกมัยธร มงคลกุล

พิมพ์ที่

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม
ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ ก็ได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลายๆ หน่วยงาน และยังได้รับความอนุเคราะห์ตรวจพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 หน่วยงานในทุกฉบับที่ทางสถาบันได้ขับเคลื่อนงานวารสารเรื่อย จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่าอนุโมทนาและดีใจเป็นอย่างยิ่ง และในปีนี้ทางกองบรรณาธิการก็จะได้มีโอกาสส่งวารสารเข้าประเมินเพื่อเข้าฐาน TCI ต่อไป ทั้งนี้ ฉบับนี้ก็ยังประกอบด้วยบทความวิชาการจำนวน 5 เรื่องเช่นเคย ดังนี้

1. เรื่อง **กลไกสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์: ไทยศึกษา พม่าศึกษาและศาสนศึกษา** โดย พระราชวรเมธี ลำพอง กลมกุล รัชนิ จุลทะหว่า สรุปว่า บทความนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลไกสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ด้านไทยศึกษา พม่าศึกษาและศาสนศึกษา ที่จะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยกับเมียนมาร์ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรไทยศึกษา Yangon University of Foreign Language (YUFL) และพม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการศึกษาพบว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างกันและกัน โดยภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาศาสนา และวัฒนธรรม เป็นลักษณะร่วมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สู่ความเข้าใจ เข้าถึง และปรับตัวในสถานการณ์อย่างใหม่ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ และนำไปสู่ความเข้าใจ ความใส่ใจและการปรับตัว รวมทั้งเป็นกลไกในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

2. เรื่อง **การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** โดย ปณิดา สัพโส จุฬาพรพรรณ ณะแพทย์ รัชนิ จุลทะหว่า สรุปว่า บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลัก ธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยมีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายข้าราชการการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ การบริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องทั้งตัวเงินและการบริหารทั่วไป จึงจำเป็นต้องนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ทำให้เกิดความโลภความหลง อันจะนำไปสู่การเห็นแก่ตัวทุกขอย่างแท้จริง และหากนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการบริหารสถานศึกษาปฐมวัย ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สามารถพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

3. เรื่อง **พัฒนาการของพระพุทธศาสนาอนัมนิกายแบบเวียดนามในประเทศไทย** โดย พระนภิน บุตติสาโร (ดวงร้อย) สรุปว่า บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนัมนิกายพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์และพัฒนาการ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย ใช้การศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และการสังเกตในพื้นที่จริง ผลการศึกษาพบว่า อนัมนิกายเป็นนิกายทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในประเทศไทย โดยมีประวัติและพัฒนาการมาจากประเทศเวียดนามกว่า 200 ปี ที่ยังคงรักษาแบบอย่างอัตลักษณ์ทางด้านพระพุทธศาสนา วิถีและแนวทางในแบบตัวเองไว้ แต่ในเวลาเดียวกันก็ผสมกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งกับสังคมไทย อาทิ การแต่งกาย การสวดฉัน และวัตรปฏิบัติในบางประการ ที่เอื้อประสานสอดคล้องกับการคงอยู่ในประเทศไทย อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์สนับสนุนของสถาบันกษัตริย์และรัฐบาล มีโครงสร้างการปกครองตามแบบพระราชบัญญัติคณะ

สงฆ์ไทย และมีจำนวนวัดและพระภิกษุเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยยังคงมีการพัฒนาเจริญเติบโตเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยจนกระทั่งปัจจุบัน

4. เรื่อง **การพัฒนาชีวิตของผู้ประสบความสูญเสียตามหลักพุทธจิตวิทยา** โดย ทิพย์ธิดา อนุสรณ์ สรุปว่า ความสูญเสียที่เกิดขึ้นในชีวิต ถือเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นกับทุกชีวิตเป็นเรื่องธรรมดา แต่การทำความเข้าใจยอมรับในความสูญเสียนั้นอาจทำได้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมีภูมิคุ้มกันของแต่ละบุคคล การมีสติ ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถลุกขึ้นมาเพื่อดำเนินชีวิตได้ต่อไป การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและการให้กำลังใจ ศาสตร์สาขานี้ที่มีชื่อเรียกว่า จิตวิทยาแนวพุทธ เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม อันได้แก่ สติปัญญา 4 และไตรลักษณ์ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งหมายที่จะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง

5. เรื่อง **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์** โดย นิติพันธ์ อินทโชติ สรุปว่า ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทยมายาวนานพบว่าพระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาจะเห็นว่าตั้งแต่อดีตผ่านมาจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์เป็นที่ประชาชนต่างให้ความเคารพนับถือศรัทธา ในตัวพระสงฆ์มาตลอดเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นพันปี บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะเป็นสืบทอดพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับข้าราชการ และประชาชนทั่วไปตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา พระสงฆ์เป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนยอมรับความประพฤติว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม เนื่องจากพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัย และนำพระธรรมวินัยมาปฏิบัติเพื่อการบรรลุนิพพานและเพื่อสั่งสอนให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม พระสงฆ์จึงได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าควรประพฤติตนสอดคล้องกับพระธรรมวินัย พระสงฆ์ทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจของพระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเป็นการเชื่อมทั้งผู้ปกครอง และประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาเสมอ แต่ก็ยังมีพระสงฆ์บางส่วนที่ประพฤติปฏิบัตินอกพระธรรมวินัยที่ยังความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาและยังมีการกระทำความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองทำให้เกิดความเสียหายจึงมีการกำหนดโทษทางบ้านเมือง เพิ่มจากโทษทางพระธรรมวินัยอีกส่วนหนึ่ง คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	ฉ
กลไกสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์: ไทยศึกษา พม่าศึกษาและศาสนศึกษา (A Mechanism Towards Cross Cultural Learning of Thai-Myanmar: Thai Studies, Burma Studies and Buddhist Studies)	1
พระราชวรเมธี ลำพอง กลมกุล รัชนี้ จุลทะหว่า การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาล ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Administration of Early Childhood Educational Schools in accordance With the Principles of Good Governance of local Administration organizations)	16
ปนัดดา สัพโส จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ รัชนี้ จุลทะหว่า พัฒนาการของพระพุทธศาสนาอนัมมิกายแบบเวียดนามในประเทศไทย (Development of Annam Niyaka Buddhism on Vietnamese Style in Thailand)	27
พระนภิน บุตติสาโร (ดวงร้อย) การพัฒนาชีวิตของผู้ประสบความสูญเสียตามหลักพุทธจิตวิทยา (Life Development of the Victims According to Buddhist Psychology Principles)	42
ทิพย์ธิดา ณ นคร พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (Sangha Act) นิติพันธ์ อินทโชติ	52
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์	61
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์	63

กลไกการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์: ไทยศึกษา พม่าศึกษาและศาสนศึกษา
A Mechanism Towards Cross Cultural Learning of Thai-Myanmar:
Thai Studies, Burma Studies and Buddhist Studies

พระราชวรเมธี, ลำพอง กลมกุล

Phra Rajvaramethi, Lampong Klomkul

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ASEAN Studies Centre Mahachulalongkornrajavidyalaya University

รัชณี จุลทะหว่า

Ratchanee Chutawa

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

วันที่รับบทความ (Received) : 10 กันยายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 10 พฤศจิกายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 12 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลไกการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ ด้านไทยศึกษา พม่าศึกษา และศาสนศึกษา ที่จะเป็เครื่องมือในการสื่อสารเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยกับเมียนมาร์ โดยในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรไทยศึกษา Yangon University of Foreign Language (YUFL) และพม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการศึกษาพบว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างกันและกัน โดยภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาศาสนา และวัฒนธรรม เป็นลักษณะร่วมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สู่ความเข้าใจ เข้าถึง และปรับตัวในสถานการณ์อย่างใหม่ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ และนำไปสู่ความเข้าใจ ความใส่ใจและการปรับตัว รวมทั้งเป็นกลไกในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม, พม่าศึกษา, ไทยศึกษา

Abstract

This article focuses on a mechanism towards cross cultural learning of Thai-Myanmar on the aspects of Thai Studies, Burma Studies and Religious Studies as a tool for learning cross-cultural communications between Thailand and Myanmar. Related research and literature review papers, in-depth interviews and participatory observation were used for the study. The target groups were lectures and students from Thai Studies Curriculum, Yangon University of Foreign Language (YUFL) and from Burma Studies, Naresuan University. Results indicated that Language is an important tool to communicate between each other. The language of Thai, Burmese, religion and culture are common characteristics that contribute to learn from each other leading into the understanding and adapting to the new situation of Thailand –

Myanmar cross-cultural learning. It finally leads to the understanding, paying attention and adaptation of including a mechanism of life and working for living together with appropriately.

Keywords: Cross Cultural Learning, Myanmar Studies, Thai Studies

บทนำว่าด้วยเรื่องการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

จากประสบการณ์ในการทำวิจัยเกี่ยวกับ “การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในอาเซียน” และได้มีโอกาสเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านพม่าศึกษาจากศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณาจารย์จากศูนย์ไทยศึกษา ของ Yangon University of Foreign Languages (YUFL) รวมทั้งได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยด้านอาณานิคมศึกษาในประเทศเมียนมาร์หลายครั้ง ทำให้เห็นมุมมองในการศึกษาด้านไทยศึกษา และพม่าศึกษาในฐานะเป็นกลไกของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยกับ เมียนมาร์ และประชาชาติอื่น ๆ ด้วยเหตุผลว่าในยุคสมัยของโลกในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทั้งข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมให้เกิดการรวมเป็นประชาคมเดียวกันภายใต้ความคาดหวังเป็นประชาคมเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ การกระตุ้นให้เกิดการไปมาหาสู่กัน เมียนมาร์เองในฐานะที่เป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงกับไทย ได้เปลี่ยนภาพลักษณ์จากประเทศปิด กลายเป็นประเทศที่เปิดตัวสู่ประชาคมโลก มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจาก “รัฐทหาร” ไปเป็นประชาธิปไตยในแบบสากล ถึงแม้ผลการปฏิบัติจะเป็น “ประชาธิปไตย” แบบเมียนมาร์อยู่ที่ตามแต่อย่างน้อยก็เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เมียนมาร์เองพยายามปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับประชาคมอื่น ๆ ในเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งการเปิดประเทศ ได้มีการไหลบ่าของทุนทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รวมทั้งวัฒนธรรม ที่นอกเหนือจากวิถีพม่า นัยหนึ่งเพื่อลบภาพลักษณ์ของความรุนแรง รัฐทหาร และการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มการเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มศาสนา ที่ปรากฏเป็นภาพข่าวไปทั่วโลกในเหตุการณ์ต่างช่วงเวลาที่ผ่านมา จนส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกในเรื่องผู้ลี้ภัยของการต่อสู้ทางการเมืองในรัฐ อธิปไตย และเขตแดน ดังนั้น จากการเดินทางเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเกี่ยวกับเมียนมาร์กับนักวิชาการด้านพม่าศึกษาของศูนย์พม่าศึกษาที่มหาวิทยาลัยนเรศวร หรือผู้ทำงานด้านไทยศึกษา ของศูนย์ไทยศึกษาที่มหาวิทยาลัย YUFL ทำให้ทราบว่าทั้งสองกลุ่มนี้ ต่างมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้คนรู้ภาษาทั้งไทยและพม่า โดยผลมุ่งหวังคือการเรียนรู้ เข้าใจ สร้างอาชีพ และสร้างการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านภาษาของกันและกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์ด้วยเช่นกัน ซึ่งในการเขียนบทความนี้จะได้นำมาเสนอและแบ่งปันเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ร่วมกันต่อแนวทางการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างสองวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ผู้บริหารศูนย์พม่าศึกษาและนักศึกษาหลักสูตรพม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร และผู้บริหารจากศูนย์ไทยศึกษา YUFL อย่างกุ้ง ประเทศเมียนมาร์

ที่มา: ภาพโดยผู้เขียน, ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก, 11 ต.ค.60 และ 1 พ.ย.60

ศูนย์ไทยศึกษาและศูนย์พม่าศึกษา

การจัดการศึกษาด้านพม่าศึกษาถือว่าเป็นความโดดเด่นของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่นักวิชาการอย่าง ผศ.วิรัช นิยมธรรม และผศ. อรุณช นิยมธรรม และท่านอื่นๆ ได้ผลิตผลงานทางวิชาการด้านพม่าศึกษาออกมา ทั้งเรียบเรียง วิจัยและแปลจากภาษาพม่าโดยตรง ทำให้ปรากฏการณ์ด้านพม่าศึกษาเป็นศูนย์การแก้สังคมไทยในภาพกว้าง รวมทั้งการจัดหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนด้านพม่าศึกษา และภาษาพม่าโดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตผู้เชี่ยวชาญด้านพม่าศึกษาให้เป็นบุคลากรในการทำงานด้านความสัมพันธ์ข้ามแดน ซึ่งผลก็คือมีผลิตผลจากหลักสูตรพม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวนมากแต่เมื่อสอบถามจากอาจารย์วิรัช นิยมธรรม ก็ให้ข้อมูลว่ายังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด (สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2560) นอกจากนี้ศูนย์พม่าศึกษายังได้เข้าไปสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์ไทยศึกษา ที่มหาวิทยาลัย YUFL ในย่างกุ้งพม่า และ MUFL มณฑลยี่ โดยขึ้นต้นได้มีการนำนักศึกษามาเรียนด้านไทยศึกษาที่มหาวิทยาลัยนเรศวร พร้อมเข้าไปร่วมกันจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวขึ้น และนี่หนึ่งก็ได้ร่วมกับผลิตพจนานุกรมพม่าไทย เป็นต้น ทำให้เกิดผลในเชิงประจักษ์ของการทำงานทั้งสองหน่วยงานและสององค์กรนี้ เป็นกลไกร่วมในการจัดการศึกษาด้านไทยและพม่าร่วมกัน โดยมีอาจารย์ชาวเมียนมาร์ที่เป็นผู้บริหารศูนย์ไทยศึกษา และก็เป็นผู้หนึ่งที่เคยมาศึกษาด้านพม่าศึกษาที่ประเทศไทย ได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนด้านพม่าและไทยศึกษาจึงนำแนวทางไปจัดตั้งศูนย์ไทยศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาในศูนย์และหลักสูตรดังกล่าวในปัจจุบัน โดยที่อาจารย์ชาวเมียนมาร์ ในฐานะผู้บริหารศูนย์ไทยศึกษาในเมียนมาร์ได้กล่าวไว้ว่า

“ที่มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศย่างกุ้ง (YUFL) มีสองแห่งคือ ย่างกุ้ง (YUFL) กับที่มณฑลยี่ (MUFL) มีหลักสูตรตอนเช้า มีหลักสูตรอนุปริญญา ผู้เรียนคือผู้ที่เรียนจบปริญญาตรีมาแล้ว ต้องสมัครและสอบเข้า สอบผ่านแล้วมาเรียนได้ หลักสูตร 4 ปี เริ่มสอนตั้งแต่ 07.00 – 08.40 น. ต้องเรียนวันจันทร์ – ศุกร์ สัปดาห์ละ 5 วัน หลักสูตรอนุปริญญาตอนเช้า แล้วก็มีหลักสูตรปริญญาตรี สอนตั้งแต่ 09.00 – 15.00 น. ผู้เรียนคือผู้ที่เรียนผ่านมัธยมด้วยคะแนนสูง สมัครได้เลย ไม่ต้องสอบเข้า เด็กที่ได้คะแนนสูงจากมัธยมส่วนใหญ่ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยแพทย์ วิศวกรรมและมหาวิทยาลัยภาษา ผู้เรียนทุกคนเป็นคนเก่ง ได้รับคะแนนสูงๆ ผู้สอนภาษาไทยมีอาจารย์สอนน้อยมากๆ ไม่ค่อยมี รับสอนปีละ 1 ห้องประมาณ 50 คน ส่วนวิชาอื่นๆ รับประมาณ 100 คน ตอนนี้มีอาจารย์ในภาษาไทยมี 15 คนแล้ว เป็นชาวเมียนมาร์ทั้งหมด”

(สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560)

“ภาคคำก็มีหลักสูตรพิเศษสอน 6 เดือนในระดับประกาศนียบัตร สอนภาษาไทย สำหรับผู้เรียนไม่มีพื้นฐานเลย ผู้เรียนเป็นชาวเมียนมาร์ เราสอนตั้งแต่ ก ไก่ ข ไข่ ส่วนหลักสูตรปริญญาตรี บางคนสนใจสมัคร บางคนสมัครที่ YUFL โดยผู้ที่ได้คะแนนที่สูงที่สุดเลือกเรียนภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลีและภาษาไทย บางคนมีเป้าหมายว่าอยากมาเรียนประเทศไทย มาเรียนต่อที่นี่ บางคนอยากไปทำงานที่สถานทูตไทย บางคนอยากเข้าไปทำงานที่บริษัทไทย บางคนอยากมีธุรกิจส่วนตัว ค้าขายกับประเทศไทย บางคนอยากเป็นอาจารย์สอนภาษาไทยก็มี มีเด็ก 9 คนที่จบปริญญาตรีแล้วเข้ามาทำงานสอนหลักสูตรภาษาไทย ภาคคำตั้งแต่ 17.00 – 19.00 น. เป็นภาคพิเศษ สามหลักสูตร คนเรียนคนละกลุ่ม ตอนเช้าส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่จบปริญญาตรีแล้ว มี

อาชีพแล้วเราไม่จำกัดอายุ ก็จะเข้ามาสมัครเรียน ภาคคำก็เหมือนกัน ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ คนอายุน้อยๆ ก็มีถ้าจบมัธยมแล้วก็เข้ามาเรียนได้ไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรีแล้ว”

(สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560)

นอกจากนี้ ศูนย์ไทยศึกษา ของ YUFL ได้กำหนดให้ทุนการศึกษากับนักศึกษาในทุกๆ ปี ซึ่งในขณะที่ผู้เขียนได้เก็บข้อมูลวิจัย ก็ให้โชคได้พบนักศึกษาแลกเปลี่ยน ตามที่อาจารย์จากศูนย์ไทยศึกษา ได้กล่าวถึงการนำนิสิตเมียนมาร์เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเทศไทย โดยผลการลงพื้นที่จริงของนักศึกษา จะส่งผลเป็นการเรียนรู้จากพื้นที่จริงในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประสบการณ์ตรงในต่างแดนและประสบการณ์ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังอาจารย์ไทยศึกษาชาวเมียนมาร์ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาผู้ได้รับทุนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเมืองไทย การใช้ภาษาไทย ผลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนคือ นักศึกษาเหล่านั้นมีความมั่นใจ ว่าเรียนมาแล้วใช้ภาษาไทยได้และที่เมืองไทยมีกิจกรรมที่ให้ทำเหมือนที่เคยอ่านในหนังสือ ก็อยากให้เด็กเขามีประสบการณ์ อาทิ ระหว่างการสื่อสาร การไปตลาด หรือการทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาไทย อันเป็นประสบการณ์ตรงและเสริมสร้างทักษะต่อภาษาวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และการปรับตัวด้วยเช่นกัน”

(สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560)

การศึกษาภาษาไทยและภาษาพม่า ผลคาดหวัง การเรียนรู้และอาชีพ

ภาษาทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะพูดคุยสื่อสารเมื่อถามนักศึกษาพม่าทุกคนจะให้ข้อมูลคล้าย ๆ กันว่าภาษาที่เขาเรียนและสามารถใช้ได้จริง เมื่อมาถึงเมืองไทย จึงอยากพูดกับคนไทย ใช้ภาษาไทย รวมทั้งอยากมีเพื่อนคนไทย ในความหมายของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจะทำให้เห็นว่าภาษาเป็นหน้าต่างและเป็นกลไกของการสื่อสารระหว่างพม่าและไทยร่วมกัน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างกัน “เรียนภาษาไทยจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนไทย” (สัมภาษณ์นักศึกษาไทยศึกษาชาวเมียนมาร์ D, 1 พฤศจิกายน 2560) พร้อมกันนี้ ยังมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างนักศึกษาที่เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวร กับมหาวิทยาลัย YUFL ในการนำนักศึกษามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งอาจารย์ชาวเมียนมาร์ได้เล่าว่า

“มาอบรมด้านการเรียนการสอน การแต่งกาย การพูดจา และวิธีการสอน สื่อการสอน การอธิบาย ก็เอาไปอธิบายให้ที่โน่นฟัง อยู่ 20 วัน ซึ่งในส่วนนี้อาจารย์ก็มาอบรม อีกหลักสูตรจะเน้นการถ่ายทอด การสื่อสาร และการสอน”

(สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ B, 1 พฤศจิกายน 2560)

นักศึกษาที่มาร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเห็นความเหมือนและความแตกต่างได้ชัดเจนในเรื่องของวิถีการดำเนินชีวิตตามทัศนะ ดังในเรื่อง อาหารการกิน ชื่อเรียก รสชาติของอาหารที่ว่า “แกงเหมือนไทยแต่รสชาติมีมันเยะนิดหน่อย ออกเป็นรสเค็มๆ ของพม่า” (สัมภาษณ์นักศึกษาไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560) หรือด้วยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน การปลูกข้าวกินข้าวเหมือนกัน จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของภูมิประเทศไทยและเมียนมาร์ในคราวเดียวกัน กรณีของนักศึกษาจากศูนย์ไทยศึกษา 2 คน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการเรียนรู้ทำให้ฟังดนตรี เพลงไทยออก การอ่านวรรณกรรม เช่น ปลาบู่ทอง สังข์ทอง แก้วหน้า เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพม่า คือมีโลกทัศน์ทาง

ศาสนาในเรื่องของการทำความดี ทำชั่ว อันเป็นกรอบคิดทางพระพุทธศาสนาเหมือนกัน (สัมภาษณ์นักศึกษไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ B, C, 1 พฤศจิกายน 2560)

นอกจากนี้ยังมีทัศนะเพิ่มเติมจากนักศึกษาศูนย์ไทยศึกษา YUFL ให้ข้อมูลถึงการเรียนภาษาไทยในหลักสูตรไทยศึกษาว่า “จะมีโอกาสมากกว่าในการทำงาน เพราะมีบริษัทคนไทยมากในพม่า เรียนจบแล้วก็มีโอกาสได้เข้าทำงานมากกว่า” หรือกรณีของนักศึกษาไทยศึกษาอีกท่านหนึ่งเสนอความคิดว่า “หนูชอบเรียนภาษาต่างประเทศ เลือกภาษาไทยเพราะว่าประเทศไทยเป็นเพื่อนบ้านกับเมียนมาร์ วัฒนธรรมประเพณีก็คล้ายกัน และในเรื่องของเศรษฐกิจ ดังนั้น หนูเลือกเรียนภาษาไทย” หรือนักศึกษาเมียนมาร์ที่เรียนไทยศึกษาให้มุมมองต่อการเรียนภาษาไทยว่า “... ในประเทศเมียนมาร์ มีบริษัทไทยมากมาย เราเรียนภาษาไทยถ้าเรียนจบแล้วก็เราก็คงทำงานที่บริษัทนี้และมีโอกาสมากมาย ดังนั้น จึงเรียนภาษาไทยที่มหาวิทยาลัย...” หรือนักศึกษาจากรัฐมอญ (Mon State) เมืองมะละแหม่ง นำเสนอมุมมองต่อการเรียนภาษาไทยไว้ว่า “...ภาษามอญกับภาษาไทยใกล้เคียงกัน...” จากข้อมูลของนักศึกษาที่เรียนไทยศึกษา ของ YUFL ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลคล้ายกันคือมีทิศทางเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ และความก้าวหน้าในอาชีพและการงาน แต่ที่สำคัญนอกเหนือจากการเรียนในส่วนของการภาษายังมีการเรียนพูด อ่าน เขียน ฟัง แปร ยังมีการเสริมและเรียนรู้ในส่วนของการวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตเข้าไปด้วย จึงทำให้เกิดความหลากหลายและความแตกต่างในมิติที่แตกต่างเข้าไปด้วย

ภาพที่ 2 ผู้เขียนกับการเรียนรู้ด้านภาษาศาสนา และภาษาทางวัฒนธรรมในเมียนมาร์
(ภาพผู้เขียน: 1 สิงหาคม 2560, ย่างกุ้ง เมียนมาร์)

นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ ผศ.วิรัช นิยมธรรม และ ผศ.อรนุช นิยมธรรม (สัมภาษณ์ 11 ตุลาคม 2560) ผู้ริเริ่มและก่อตั้งศูนย์พม่าศึกษาภายใต้แนวคิด การเตรียมคนเพื่อเข้าสู่อาชีพที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมาร์ ให้มีศักยภาพทางด้านภาษา ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพของคน ในตลาดแรงงานด้านพม่า หรือที่ต้องเกี่ยวข้องกับพม่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิธร วิไลรัตน์ ภูมิพัฒน์ มิ่งมาลัยรักษ์ (2558: 43-61) ในเรื่อง “การเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการนำเที่ยวจังหวัดเชียงรายต่อโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” หรือในงานของ ชลทิศ ทิพย์ธารา (2558: 406-413) “อาเซียนตลาดเดียวในบริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: บทวิเคราะห์ทาง

กฎหมายว่าด้วยการเปิดเสรีการค้าระหว่างไทยกับกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม” หรือจะทำการค้ากับพม่า ดังในงานวิจัยของ สุรางค์รัตน์ แสงศรี (2558: 73-88) ในเรื่อง “เปิดมุมมองด้านวัฒนธรรมและสินค้าของเมียนมาร์สู่ตลาด AEC” รวมทั้งในงานของ ยุวดี สุปิยะ และวนิดา พลเดช (2557: 78-96) ในเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจไปปฏิบัติหน้าที่ของวิศวกรการสื่อสาร

โทรคมนาคมในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” ผลการวิจัยทั้งหมดสะท้อนว่าคนเป็นปัจจัยหนึ่งของการเชื่อมต่อในภาคเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการค้า ซึ่งตรงกับแนวทางของศูนย์พม่าศึกษาดำเนินการอยู่ รวมทั้งนักศึกษาสาขาพม่าศึกษา ที่ได้พบและให้ข้อมูลสัมภาษณ์ (สัมภาษณ์นักศึกษามาศึกษา, ชาวไทย A,B,C,D, 11 ตุลาคม 2560) ทุกคนก็มองเห็นกลไกและความสำคัญของการศึกษาที่จะเป็นส่วนสนับสนุนพันธกิจในด้านต่างๆ ของชาติในนามประเทศไทยได้ด้วยเช่นกันทั้งในเรื่องอาชีพ การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

วิถีศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกายและรองเท้า

คำบอกเล่าของอาจารย์ชาวเมียนมาร์ ได้ให้ข้อมูลว่าค่านิยมสมัยใหม่ที่ไหลเข้าไปสู่ประเทศเมียนมาร์หลังจากเปิดประเทศ ทำให้เห็นข้อเท็จจริงประการหนึ่งคือเมียนมาร์เอง รับอิทธิพลจากภายนอกเข้าในยังประเทศเมียนมาร์ อาทิ การแต่งกายของวัยรุ่นที่สอดคล้องกับรูปของวัยรุ่นเกาหลีที่เป็นกระแส “เกาหลีฟีเวอร์” ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างประเทศไทย กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เป็นต้น ดังที่คำบอกเล่าของอาจารย์ชาวเมียนมาร์ที่ว่า “ที่เห็นชัดๆ คือการแต่งกาย บางคนก็ใส่สั้นถ้าออกไปเที่ยวเป็นสไตล์ของเกาหลี แต่ถ้าไปวัดหรือมหาวิทยาลัยก็ใส่ชุดพม่า ยังรักษาวัฒนธรรมของพม่าไว้อยู่” หรือข้อมูลของอาจารย์ชาวเมียนมาร์อีกท่านหนึ่งที่ให้ข้อมูลว่า “หนึ่งเกาหลี คนเมียนมาร์ชอบมาก ในชั้นเรียนของฉันถามว่ากินข้าวหรือยัง พูดเป็นภาษาเกาหลียิ่งไง ทุกคนตอบได้หมดเลย” (สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560) แต่ในอีกมิติหนึ่งความเป็น “แบบแผน” ดั้งเดิมที่เคยอยู่ในวิถีชีวิต เช่น นักศึกษาเมียนมาร์ยังคงแต่งกายในแบบพม่า การแต่งผ้าถุง ผ้าโสร่ง การสวมรองเท้าแตะยังปรากฏในสถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัย เช่น ที่มหาวิทยาลัย UFL ที่เป็นสถาบันการศึกษาที่ อาจารย์บัวหลวง (ชื่อไทย) พร้อมนักศึกษาได้สะท้อนว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ต่อการปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นต้นธารของการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีของชาวเมียนมาร์ ดังที่อาจารย์ช่อฟ้า (ชื่อไทย) เล่าให้ฟังว่า “ไม่ได้ เข้าไม่ได้เลย เพราะว่ามหาวิทยาลัยยังรักษาวัฒนธรรมของเมียนมาร์อยู่ ชุดพวกนี้จะเป็นยูนิฟอร์ม เวลามานี่ อยู่ที่นี่มหาวิทยาลัยจะต้องใส่ชุดพม่า ผู้หญิงใส่ผ้าถุงสีอะไรก็ได้แต่ต้องยาว เสื้อก็ห้ามใส่แขนสั้น ผู้ชายก็ต้องใส่เชิ้ตกับโสร่ง” (สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ B, 1 พฤศจิกายน 2560) ภาพลักษณ์ของการแต่งกายวัฒนธรรม ประเพณีเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงค่านิยมและความเป็นเอกลักษณ์ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน จากคำบอกเล่าของอาจารย์ช่อฟ้าที่ว่า “ที่เมียนมาร์บริเวณของวัดโสร่งเท้าไม่ได้ถ้าถึงหน้าวัดก็ต้องถอดรองเท้าและถือเข้าไป” (สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ B, 1

พฤศจิกายน 2560) ในส่วนของการนับถือพระสงฆ์ชาวเมียนมาร์นับถือพระพุทธศาสนา และชาวเมียนมาร์ชอบปฏิบัติธรรม ฟังธรรมคำสอนที่พระเทศน์ เมื่อผู้เขียนย้อนถามไปว่าแล้วพระที่พูดการเมือง กรณิพระวิรุ (Ashin Wirathu, 1968) อาจารย์ช่อฟ้าก็ตอบกลับในทันทีว่า ก็มีคนหนึ่งที่ยึดการเมืองและสนับสนุนพระที่พูดการเมือง แต่คนเมียนมาร์ส่วนใหญ่จะยังนิยมชอบฟังธรรมะ และการฟังพระเทศน์คำสอนที่เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามากกว่า

ภาพที่ 3 พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเมียนมาร์ เมื่อสัมภาษณ์อาจารย์ชาวเมียนมาร์ ได้ให้ข้อมูลว่าคนเมียนมาร์ส่วนใหญ่ยังชื่นชอบพระสงฆ์พุทธธรรมะมากกว่าพุทธการเมือง (ภาพ: ออนไลน์)

นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมความเคารพในการศึกษา ดังกรณีของนักศึกษาชาวเมียนมาร์ ที่อาจารย์บัวหลวงเล่าให้ฟังในเรื่องการแสดงออกในเรื่อง ครูอาจารย์/การเรียนการสอนที่ว่า “เด็กพม่าจะเชื่อฟังอาจารย์มาก ข้อดีคือเวลาสอนก็สบายใจเพราะเชื่อฟัง บอกให้ทำอะไรก็ทำ ตั้งใจเรียน ห้ามใช้โทรศัพท์ ห้ามใจลอย คือบังคับ เกือบทุกคนก็เชื่อฟัง เวลาสอนก็เน้นบทเรียน แต่ข้อเสียก็เหมือนเรา ป้อนอาหาร เขาเชื่อฟังพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เป็นวัฒนธรรมพม่า เขาคิดว่าอาจารย์ก็เป็นเหมือนพ่อแม่ บางทีในใจเขามีความขัดแย้งไหม อยากได้ตอบไหม อาจจะมีในใจแต่ไม่พูด ที่นี้เมืองไทยนักศึกษาส่วนใหญ่มีการคุยกับอาจารย์และอิสระมากกว่า ให้เด็กคิดเป็น แต่ที่เมียนมาร์คือต้องเชื่อฟัง นี่คือความแตกต่างกัน” (สัมภาษณ์อาจารย์ไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560) จากคำบอกเล่าเป็นวิถีวัฒนธรรมสะท้อนถึงความเคารพ “คารวะ” ซึ่งเป็นค่านิยมที่มาพร้อมกับพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน ที่นอกเหนือจากการนับถือพระพุทธศาสนา บิดามารดา ผู้อาวุโส และการแสดงความเคารพในการศึกษาด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4 นานิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปศึกษาเรียนรู้ภาษาศาสนา ข้ามวัฒนธรรมไทยเมียนมาร์เพื่อข้อมูลเชิงประจักษ์จากประสบการณ์ตรง (ภาพผู้เขียน : 1-3 สิงหาคม 2560, ย่างกุ้ง เมียนมาร์)

จากที่ยกมาสะท้อนให้เห็นว่าเมียนมาร์มีอัตลักษณ์ทางความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นของตนเองชัดเจน ทั้งก่อให้เกิดคุณค่าในการปฏิบัติที่ชัดเจน จนกระทั่งกลายเป็นเอกลักษณ์ทางความเชื่อ ศาสนาและธรรมเนียมประเพณีวิถีปฏิบัติ อย่างที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนเมื่อไปสัมผัสด้วยตนเองในพื้นที่ของประเทศเมียนมาร์ ก็ทำให้เห็นภาพที่เหมือนกับประเทศไทยในภาพรวม แต่เมื่อลงรายละเอียดลงไปก็แตกต่างในวิถีปฏิบัติจนกลายเป็น “แบบอย่าง” ของเมียนมาร์อย่างที่ประชาชนทั่วไปเห็นและสังเกตได้

ประโยชน์ของภาษาพม่า ภาษาไทยและภาษาศาสนา

ภาษาเป็นหน้าต่างอันหนึ่งในการสื่อสารและการแสวงหาความเข้าใจ ดังนั้น ภาษาไทยก็ดี ในฐานะที่มีหน่วยจัดการศึกษาด้านภาษาไทยในต่างประเทศ กรณีในประเทศเมียนมาร์ YUFL หรือภาษาพม่าในประเทศไทย ศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร นอกจากนี้ในความเป็นประเทศนับถือพระพุทธศาสนาของไทยและเมียนมาร์ จะมีลักษณะร่วมประการหนึ่งคือ “ภาษาวัฒนธรรม และศาสนา” เป็นลักษณะร่วมกันของทั้งสองประเทศ และนับเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการเรียนรู้ภาษาของประเทศ ภาษาศาสนาและวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะร่วมด้านความเชื่อ จิตวิญญาณ ซึ่งในที่นี่จะได้นำเสนอให้เห็นภาพรวมพร้อมประโยชน์ของภาษาของประเทศ ภาษาศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อนำไปเป็นกรอบในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1. ภาษาไทยและพม่า เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ระหว่างชาติพันธุ์ จากการสัมภาษณ์นักศึกษาวชาเมียนมาร์ที่เรียนภาษาไทยที่ YUFL ก็ได้ข้อสรุปว่า “ภาษาไทย” เป็นช่องทางของอาชีพในประเทศเมียนมาร์ หรือการได้ทำงานกับหน่วยงาน เช่น สถานทูต หรือการได้ทำงานกับบริษัท และสถานประกอบการจากประเทศไทย โดยนักศึกษาที่มาในครั้งนั้นเล่าว่าเพื่อนรุ่นพี่ที่จบไปทำงานในสถานทูต เป็นล่าม และทำงานในสถานประกอบการ เช่น โรงแรมที่เจ้าของเป็นคนไทย เป็นต้น ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและการประกอบอาชีพด้วย (สัมภาษณ์นักศึกษานักศึกษาไทยศึกษา, วาเมียนมาร์ A,B,C,D, 1 พฤศจิกายน 2560) รวมทั้งการสัมภาษณ์นักศึกษาคอนไทยที่เรียนด้านพม่าศึกษา ก็ให้ข้อมูลที่คล้ายกันว่า ในสถานประกอบการที่เป็นบริษัทของคนไทยและแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานในโรงงาน ทำให้พวกเขา ได้มีอาชีพ ในระหว่างปิดภาคการศึกษา จะได้ไปประกอบสหกิจศึกษา ฝึกงานในโรงงาน เป็นล่าม หรือเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานระหว่างผู้ประกอบการกับพนักงานในบริษัทหรือหน่วยงานนั้นหรือหน่วยงานด้านการแพทย์ โรงพยาบาล หรือสถานประกอบการที่ต้องเกี่ยวข้องกับชาวเมียนมาร์ (สัมภาษณ์นักศึกษาวชาศึกษา, วาไทย A,B,C,D, 11 ตุลาคม 2560) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ทองทิพย์ พูลลาภ (2559: 263-303) ในรายงานวิจัยเรื่อง “ความต้องการล่ามในตลาดแรงงานไทย: การศึกษาประกาศรับสมัครงานออนไลน์” ผลการวิจัยให้ข้อมูลว่า “ความต้องการในภาคการผลิตมากที่สุด ผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่ต้องการล่ามวุฒิการศึกษาปริญญาตรีสาขาภาษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ล่ามที่ผู้ว่าจ้างต้องการควรจะเป็นผู้มีทักษะทางภาษาดี มีทักษะการแปลและการล่าม ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังต้องมีบุคลิกดี มีใจรักการบริการ และทำงานภายใต้ความกดดันได้”** หรือในงานของ สมสกุล เบาเนต วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2560:1376-1393) ในงานวิจัยเรื่อง “การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” ให้ข้อมูลว่าโรงงานต้องการล่ามเพื่อสื่อสารกับพนักงานในโรงงานที่เป็นชาวพม่า ดังนั้นการศึกษาพม่าศึกษาในมิติของภาษาทำให้เกิดอาชีพ รวมทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับพม่ามากขึ้นด้วยเช่นกัน และที่สำคัญทำให้เกิดความเข้าใจในเชิงวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตระหว่างกันมากขึ้นด้วย คำบอกเล่าของอาจารย์ข้อฟ้าให้ข้อมูลว่า “คนที่ได้ภาษาไทยแล้วการสื่อสารกับบริษัทไทยก็ดีขึ้น เจ้าของก็จะให้เงินเดือนมากกว่าคนที่ไม่ได้ภาษา เด็กๆก็จะมีโอกาสมากกว่า ตอนนี้เขาเรียนภาษาแล้วจะเรียน Business อีกเวลาไปทำงานก็จะได้มากขึ้น” หรืออย่างไบพลู และมะปราง นักศึกษาแลกเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัย YUFL ก็พูดคล้ายกันเรียนภาษาไทย เพราะอยากทำงานกับบริษัทคนไทย หรือองค์กรของคนไทยในประเทศไทย หรือประเทศพม่าโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ภาษาเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ ด้วยความที่ไทยพม่ามีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ ทำให้ลักษณะร่วมดังกล่าว

กลายเป็นไกลไกร่วมขอการอยู่ร่วมกันในมิติที่แตกต่าง จากประสบการณ์ที่ผู้เขียน เคยไปลงพื้นที่ทำการวิจัยในประเทศพม่า จะพบเห็นการเล่าเรื่องผ่านเจดีย์ที่มีลักษณะร่วมทางพระพุทธศาสนา โดยมีฐานคิดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พุทธประวัติ และภาษาบาลี อันเป็นภาษาของพุทธศาสนา เนื่องด้วยบทสวด และคำสอนทางพระพุทธศาสนาเอราวาทเหมือนกัน ภาพลักษณ์ของการสวดมนต์ การปฏิบัติธรรม ภาษาบาลี จึงเป็นภาษาศาสนาที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภาษาไทยและภาษาพม่าทำให้เกิดมุมมองการตีความทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ดังกรณีพม่าเล่าเหตุการณ์ในเรื่องเดียวแตกต่างกัน อาทิ “พม่ารบไทย-ไทยรบพม่า” แต่ให้มุมมองเฉพาะเรื่อง ดังที่ปรากฏนักประวัติศาสตร์นำมาเขียน “ประวัติศาสตร์ไทยในมุมมองของเอกสารพม่า” แปลว่ามีติของการเล่าเรื่อง บันทึกเรื่องแตกต่างกัน การบันทึกเหตุการณ์จึงสะท้อนข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน จึงอาจเรียกได้ว่า “ภาษา” ทำให้เกิดมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่เหมือนและแตกต่างกัน หรือกรณีของการให้คำนิยามด้านวัฒนธรรม เช่น พะพม่าไม่โกนคิ้ว ห่มผ้าไม่เรียบร้อยมองจากมุมมองของไทย หรือกรณีของพระนั่งกระโหียงไม่เรียบร้อย มุมมองจากไทย แต่ในอีกความหมายหนึ่งมิติเหล่านี้เป็นการสะท้อนภาษาวัฒนธรรม ที่มีความเหมือนและความแตกต่างกัน แต่นัยที่สำคัญทำให้เกิดเรียนรู้ เข้าใจต่อวิถีอันเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของประเทศพม่าและประเทศไทยได้

ภาพที่ 5 มุมมองทางประวัติศาสตร์จากทั้งสองฟากฝั่ง ต่อการมองเรื่องเดียวกัน กรณีไทยรบพม่า และพม่ารบกับไทย ซึ่งสะท้อนข้อมูลร่วมกันในเชิงประวัติศาสตร์ได้ (ภาพ: ออนไลน์)

3. ภาษาศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เกิดลักษณะร่วมทางสังคม จากการสัมภาษณ์ ทั้งนักศึกษาไทย และพม่า ในหลักสูตรพม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร และไทยศึกษา YUFL จะให้ข้อมูลคล้ายกันว่า การเห็นศาสนาพุทธทั้งไทยและพม่า ทำให้เกิดการเปรียบเทียบ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นอกเหนือจากการเรียนภาษา ดังกรณีนักศึกษาให้ได้ข้อมูลว่าไทยพม่า มีการบวชพระและสามเณรคล้ายกัน มีพระสงฆ์ มีวัด แปลว่านอกเหนือจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารแล้ว ภาษาศาสนาที่สัมผัสได้ด้วยการสังเกต การมีส่วนร่วมในวิถีวัฒนธรรม ที่ประจักษ์ด้วยตาเนื้อ เห็นด้วยตา ทำให้เกิดความเข้าใจ เรียนรู้ จากสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอน ศูนย์พม่าศึกษาในประเทศไทย (ม.นเรศวร) หรือไทยศึกษาในประเทศพม่า (YUFL) และนักศึกษาผู้เรียนให้ข้อมูลร่วมกันในเรื่องภาษาทางกายภาพของวัฒนธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจ

และเรียนรู้ในกันและกันเพิ่มขึ้น รวมทั้งร่วมปฏิบัติในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม เช่น นักศึกษาพม่าให้ข้อมูลว่าพม่าต้องบวชอย่างน้อย 2 ครั้ง คือบวชเป็นสามเณรในวัยเด็ก และบวชเป็นพระภิกษุในวัยครบอายุบวช ซึ่งเป็นคติของพุทธศาสนาและชาวพุทธในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อจำเพาะไปเฉพาะเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนา และความเชื่อ เช่นในพม่าการสวมไม่สวมรองเท้าเข้าไปในศาสนสถาน เจดีย์ วัดและสิ่งเคารพ ทางศาสนา เป็นวัฒนธรรมที่ต้องตระหนัก (สัมภาษณ์นักศึกษไทยศึกษา, ชาวเมียนมาร์ A, 1 พฤศจิกายน 2560) เมื่อเทียบกรณีดังกล่าวกับประเทศไทย อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้าง แต่นัยหนึ่งทำให้เห็นว่าเป็นความเหมือนและความแตกต่างได้ชัดเจนขึ้น หรือวัฒนธรรมทางอาหาร การแต่งกาย การพูดจา การแสดงความเคารพ ล้วนเป็นภาษาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมา เป็นกลไกร่วมทางศาสนาและสังคมในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ด้วยเช่นกัน หรือกรณีนักศึกษไทยผู้ศึกษาพม่าก็ให้ข้อมูลเรื่องสีจิวร การห่มผ้าแบบพาด การนั่งกระโหียงของพระ และวัฒนธรรมทางการเมืองกับพระสงฆ์ในประเทศพม่า เป็นความแตกต่างที่เห็นได้ด้วยตา ผ่านภาษาวัฒนธรรม และภาษาศาสนาด้วยเช่นกัน (สัมภาษณ์นักศึกษพม่าศึกษา, ชาวไทย B, 11 ตุลาคม 2560)

ดังนั้น ทั้งภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาบาลี ภาษาศาสนา และวัฒนธรรม ล้วนสะท้อนถึงข้อเท็จจริงข้อมูลทางประวัติศาสตร์และข้อเท็จจริงของการเล่าเรื่อง การบันทึกที่แตกต่างกันทำให้เกิดมุมมองและการเล่าเรื่องที่แตกต่างภายใต้มิติทางประวัติศาสตร์และการเมืองรวมทั้งศาสนาที่แตกต่างกัน ดังกรณีในเมียนมาร์เองเกิดเหตุการณ์ลุกขึ้นต่อสู้ของพระเมียนมาร์และชาวพุทธเมื่อชาวอังกฤษเจ้าอาณานิคม ใส่รองเท้าเข้าไปเหยียบศาสนสถาน จนเป็นที่มาของ “กบฏเกือก” (No Foot Wear) ในเมียนมาร์ จนพระสงฆ์และผู้นำชาวพุทธได้นำมาเป็นประเด็นในการต่อต้านอาณานิคมของอังกฤษ ซึ่งลักษณะดังกล่าวล้วนเกิดจากภาษาวัฒนธรรม ความเชื่อที่แตกต่างจึงทำให้เกิดการตีความทางวัฒนธรรมในมิติที่แตกต่าง

แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นว่าการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมมีความสำคัญและจำเป็น เช่น คำบอกเล่าของนักศึกษาเมียนมาร์ เล่าให้ฟังว่า ในประสบการณ์ของการเป็นชาวพุทธจะต้องมีการบวชอย่างน้อย 2 ครั้ง คือการบวชเป็นสามเณรหนึ่งครั้งในวัยเด็ก ประหนึ่งกิจกรรมปอยสา่งลองของชาวแม่ฮ่องสอน หรือการบวชลูกแก้วของชาวล้านนาซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเมียนมาร์โดยตรง รวมไปถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือการที่อาจารย์ขอฟ้าให้ข้อมูลว่า ในเมียนมาร์ศาสนสถานจะมีความสำคัญและเป็นที่เคารพนับถือ “ที่เมียนมาร์บริเวณของวัด ใส่รองเท้าไม่ได้ ถ้าถึงหน้าวัดก็ต้องถอดรองเท้าและถือเข้าไป ” ซึ่งเหตุการณ์นี้ในฐานะที่ผู้เขียนมีประสบการณ์เข้าไปวัด และศาสนสถานในเมียนมาร์ในทุกคราวที่เดินทางไปยังประเทศเมียนมาร์ ก็จะพบว่าทุกศาสนสถาน จะมีการถอดรองเท้าเพื่อแสดงความเคารพ แปลว่าขึ้นรถลงรถมีการถอดรองเท้า ในทุกครั้ง ซึ่งจากการฟังโค้ดเล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตอาทิเช่น การต่อสู้ด้วยวัฒนธรรมไม่สวมรองเท้าในเขตศาสนสถาน จนกระทั่งกลายเป็นการเผชิญหน้าและการต่อต้านเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษในพม่า เป็นต้น ซึ่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต นับเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น ซึ่งผู้จัดการศึกษาควรที่จะมีแนวทางในการจัดการสร้างวิธีการ หรือกลไกการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในมิติที่หลากหลายต่อไป ซึ่งในที่นี้จะได้นำแนวทางในการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1. เน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ผสมผสานประสบการณ์จริง ซึ่งแนวคิดนี้ปรากฏในงานวิจัยของ ตติยาพร จารุมณีรัตน์ (2555: 69-85) เรื่อง “ASAEN: การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ กรณีสึกษาประเทศสิงคโปร์” สะท้อนให้เห็นว่า

ประสบการณ์ตรงจากพื้นที่ผสมผสานกับการเรียนรู้ ซึ่งในส่วนของหลักสูตรพม่าศึกษา ของมหาวิทยาลัยนเรศวร และหลักสูตรไทยศึกษาของ ล้วนส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียนและการลงปฏิบัติจากพื้นที่จริงด้วย หรือกรณีของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการดำเนินการของศูนย์อาเซียน ใน “โครงการยุวสงฆ์อาเซียนความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาไทย-เมียนมาร์” ระหว่าง 1-3 สิงหาคม 2560 กับแนวทางการวิจัยเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ใช้วิธีการศึกษาผ่านภาษาศาสนา ในพื้นที่จริงเพื่อ เสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนและนิสิตของมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 6 โครงการยุวสงฆ์อาเซียนความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาไทย-เมียนมาร์ กับแนวทางการวิจัยเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ที่มา: ภาพศูนย์อาเซียนศึกษา, 1-3 สิงหาคม 2560, ย่างกุ้ง เมียนมาร์

2. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งแนวคิดนี้ปรากฏในงานวิจัยของ กมลทิพย์ พลบุตร (2556: 1-20) ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการสอน การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม แก่นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ” ที่เสนอว่านอกเหนือจากการเรียนภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการสื่อสารแล้ว ยังมีการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีศาสนา ประวัติศาสตร์ หรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งจากข้อมูลของศูนย์พม่าศึกษาและไทยศึกษา ยังได้มีการสอนวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และสอนเรื่องมารยาทในที่ประชุมชน ที่นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียน ยังมีการนำฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะในการปรับตัวต่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม เช่น นักศึกษาจากพม่าได้เรียนรู้ปรับตัวในการเข้าสังคมกับชุมชนคนไทย ในย่างกุ้งกรณีนักศึกษาได้รับเชิญไปยังสถานทูตไทยในวันสำคัญ หรือโอกาสสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น หรือการที่นักศึกษามาทำ MOU กับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ทำข้อตกลงร่วมกันได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนให้เกิดการเรียนรู้เป็นประสบการณ์ตรง ดังกรณีนักศึกษาเข้าวัดไทย กับเข้าวัดในพม่า การแสดงออกต่อศาสนาสถานในประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่นอกเหนือจากการเรียนภาษาด้วยเช่นกัน

3. การใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เป็นการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์ หรือกลไกสื่อการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อรองรับอนาคตได้ ภาคภูมิ พุสกุลสถาพร (2559: 211-216) ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนที่สนับสนุนทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา โครงการอบรมการใช้ภาพถ่ายเพื่อผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนใน สถาบันการอาชีวศึกษา” ที่เน้น หรือสร้างกลไกการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การข้ามวัฒนธรรม จากการสอบถามนักศึกษาผู้เรียนด้านไทยศึกษาและพม่าศึกษา ส่วนหนึ่งใช้เทคโนโลยี ออนไลน์ และนวัตกรรมทางการศึกษาเช่น คู่มือการเรียนรู้ภาษาที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ข้ามไปข้ามมาระหว่างกัน ทำให้เห็นว่าเทคโนโลยีก็ดี นวัตกรรมก็ดี จะเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำหรับการเรียนรู้ในส่วนของการปรับตัวเพื่อเป็นพหุวัฒนธรรม หรือกลไกในการ

เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งนับเป็นประโยชน์ ประหนึ่งผู้เขียนบ่อยครั้งได้แสวงหาข้อมูลด้วยสื่อออนไลน์ ที่นั่นหนึ่งอาจเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้นำมาเผยแพร่ไว้ ซึ่งไม่รู้ที่มาที่ไปนัก แต่ข้อดีทำให้เกิดสื่อภาพ เสียงและข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสืบค้นและนำไปเป็นองค์ความรู้เชิงประจักษ์เฉพาะเรื่องได้ด้วยเช่นกัน ดังที่อาจารย์บัวหลวงเล่าให้ฟังว่า “ครั้งแรกที่มาอบรมที่นี่ ที่โนนมีดาวเทียม เวลานั้นยังดูหนังไม่ได้ ถ้าเราอยากดูมีแต่ออนไลน์ ไม่มีดีวีดี ต้องหมุนหาช่อง ยังไม่มีอินเทอร์เน็ต แอนดรอยด์ มีแต่เทปคาสเซ็ท ซีดีก็ไม่มี ก็ก๊อปปี้แล้วฟังเอา พอมีอินเทอร์เน็ต เราใช้ประมาณ 10 ปีเท่านั้น เราก็เรียนภาษาไทยกับคนไทย ก่อน แล้วมาที่นี่เจอคนไทยได้ยินเสียงคนไทยเป็นยิ่งไง เราคุยกันที่มหาวิทยาลัยใช้แต่ภาษาเขียน ภาษาพูดไม่เป็น เด็กสมัยนี้ไม่เหมือนกัน เขาดูหนัง ฟังเพลงเป็น เมื่อก่อนส่งจดหมายทางไปรษณีย์ต้องรอประมาณสองอาทิตย์ ทุกวันนี้เร็วมาก” ดังนั้น สื่อและเทคโนโลยีจึงเป็นความจำเป็นประการหนึ่งในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมอย่างแท้จริง การออกแบบการเรียนการสอน จึงต้องมีความจำเป็นและสำคัญในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมได้

4. การวิจัยข้ามวัฒนธรรม เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อความเข้าใจ การวิจัยข้ามวัฒนธรรมเป็นการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมที่นอกเหนือจากตัวเอง ดังปรากฏในงานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2560: 1-13) ในเรื่อง “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์” ซึ่งผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การวิจัยจะเป็นกลไกและเครื่องมือหนึ่งในการให้ได้มาซึ่งความรู้ จากข้อมูลที่ปรากฏของศูนย์พม่าศึกษาหรือไทยศึกษาล้วนใช้แนวทางการวิจัยเป็นช่องทางหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนและข้ามวัฒนธรรม อาทิ ผศ.วิรัช นิยมธรรม กับคณะ ในงานวิจัยหลายเรื่อง อาทิ การเทียบต่างภาษามากับภาษาไทยและการวิเคราะห์ข้อผิดในการเรียนภาษาม่าเพื่อพัฒนาตำราเรียน (2551) ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาของพม่า ว่าด้วย “ความสัมพันธ์เมียนมาร์-โยดะยา” (2552) มโนทัศน์ทางการเมืองของรัฐพม่าบนพื้นที่สื่อรัฐบาลทหาร (2553) การศึกษาความคิดเห็นของคนพม่าต่อคนไทยและประเทศไทย (2553) ซึ่งผู้เขียนและส่วนงานที่รับผิดชอบ ก็ใช้และดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปี 2560 ก็ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับพม่าเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาก็ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยให้เป็นกลไกหนึ่งหรือเครื่องมือหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อให้ได้ซึ่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หรือการที่ศูนย์อาเซียนได้นำนิสิตไปศึกษาในเชิงอาณาบริเวณเมียนมาร์ใน “โครงการยุทธศาสตร์อาเซียนความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาไทย-เมียนมาร์” ภายใต้แนวทางการวิจัยภาคสนาม ซึ่งก็นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 7 ผู้เขียนกับการเก็บข้อมูลวิจัยด้านพหุวัฒนธรรมที่หลากหลายในเมียนมาร์ และนิสิตนานาชาติ
ภายในมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับการปรับตัวภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม
ที่มา: ภาพโดยผู้เขียน, 22 มีนาคม 2561

ดังนั้น ในแนวทางการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นประการหนึ่ง ที่ต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการปรับตัว จนกระทั่งนำไปสู่การเรียนรู้ที่เหมาะสม ในวิธีการที่หลากหลาย ผ่านการออกแบบการเรียนรู้ ชัด ตรง เหมาะสมภายใต้ความเป็นไปได้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและการออกแบบการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

บทสรุป

สาระสำคัญของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์ของนักศึกษาไทย นักศึกษาเมียนมาร์ และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทยสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ภาษาไทย ภาษาพม่า และภาษาศาสนา รวมไปถึงภาษาทางวัฒนธรรม ที่เป็นลักษณะร่วมกันของไทยและเมียนมาร์ ไทยนับถือพระพุทธศาสนา เถรวาทและส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลทางการศึกษาพระพุทธศาสนาจากประเทศเมียนมาร์มาด้วย เช่น มีหลักฐานการเชื่อมโยงพระพุทธศาสนาแบบพม่า กรณีของรูปแบบการปฏิบัติในสมัยของพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร, พ.ศ. 2446-2532) ที่ส่งพระสงฆ์ไทยไปศึกษาแนวปฏิบัติกรรมฐาน “สติปัฏฐาน 4” หรือที่รู้จักและเรียกกันว่า “ยุบหนอ-พองหนอ” รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติศึกษาอย่างแพร่หลายจนกระทั่งปฏิบัติ รวมทั้งบรรจุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ทำให้แนวปฏิบัติที่มีความเชื่อมโยงกับเมียนมาร์แพร่กระจายจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งปัจจุบันหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ยังได้มีการส่งพระไปศึกษากรรมฐานตามหลักสูตร “วิปัสสนาภาวนา” เป้าหมายเพื่อไปศึกษาจากสำนักดั้งเดิม เช่น สำนักมหาสิริสาธิต อย่างกุ่ม (Mahasi Sasana Yeiktha Meditation Centre) หรือ สำนักของสาธิตอ ภททันตะ วิโรจนะ ณ วัดจุฬาราม กัมพูชาฐาน ทำขึ้นหลัก รัฐฉาน ในเมียนมาร์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาษาศาสนามีความสำคัญต่อการเชื่อมโยงเป็นวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทยพม่า ดังปรากฏในงานของ พระราชปริยัติกวี (2560: 1-20) ในเรื่อง “กรรมฐานในพระพุทธศาสนา: บทเรียนจากมหาสติปัฏฐานสูตรและคตินิยมในสังคมไทย” ที่สะท้อนความเชื่อมโยงไทยเมียนมาร์ โดยศาสนาและวิถีปฏิบัติได้กลายเป็นกลไกที่สำคัญระหว่างกันไปในตัวด้วยเช่นกัน ดังนั้น ภาษาไทยที่ศูนย์ไทยศึกษาจัดการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาเมียนมาร์ได้รู้และศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทย ภาษาไทย หรือศูนย์พม่าศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้าน ภาษาไทยพม่าและวิถีวัฒนธรรมพม่าเพื่ออาชีพ เพื่องานและการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ ในส่วนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ได้จัดการศึกษาโดยใช้ภาษาศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลไกร่วม

ระหว่างประเทศไทย พระเมียนมาร์ ได้เรียนรู้ปรับตัวอยู่ร่วมกันให้เป็นวิถีวัฒนธรรมทางศาสนาเกิดกลไกขับเคลื่อนสังคมในองค์กรรวมของประชาคมชาวพุทธร่วมกันได้ในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ พลบุตร. (2556). แนวทางการสอน การเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม แก่นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์. 15 (2): 1-20.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). สถิติแรงงานข้ามชาติ. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/article_attach/18712/20429.pdf.
- ชลทิศ ทิพย์ธารา. (2558). อาเซียนตลาดเดียวในบริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: บทวิเคราะห์ทางกฎหมายว่าด้วยการเปิดเสรีการค้าระหว่างไทยกับกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์. 9(1): 406-413.
- ตติยาพร จารุมณีรัตน์. (2555). ASEAN: การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ กรณีกิจศึกษาประเทศสิงคโปร์. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 7(2): 69-85.
- ทองทิพย์ พูลลาภ. (2559). ความต้องการล่ามในตลาดแรงงานไทย: การศึกษาประกาศรับสมัครงานออนไลน์. วารสารอักษรศาสตร์. Vol 45(2): 263-303.
- พรพิมล ตรีโชติ. (2542). ขนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. กทม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- พระราชปรีดีทิพย์. (2560). กรรณสูตในพระพุทธศาสนา: บทเรียนจากมหาสติปัญญาสูตรและความนิยมในสังคมไทย. มหาคุฬาราชการ. 4(2): 1-20.
- ยุวดี สุปิยะ และวนิดา พลเดช. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจไปปฏิบัติหน้าที่ของวิศวกรการสื่อสารโทรคมนาคมในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทร์วิโรฒ. 5(2): 78-96.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2560). การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์. เอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม”. ในการประชุมวิชาการวัฒนธรรมแห่งชาติครั้งที่ 7 วันที่ 3 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ กรุงเทพฯ หน้า 1-13. สืบค้นจาก http://www.culture.go.th/culture_th/images/akasit/170860.pdf
- สมสกุล เบาเนต วิโรจน์ เจริญลักษณ์ (2560). การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. Veridian e-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ และฉบับ International Humanities, Social Sciences and arts. 10(1): 1376-1393.
- สุรางค์รัตน์ แสงศรี. (2558). เปิดมุมมองด้านวัฒนธรรมและสินค้าของเมียนมาร์สู่ตลาด AEC. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 2(1): 73-88.
- ศศิธร วิไลรัตน์ และภูมิพัฒน์ มิ่งมาลัยรักษ์. (2558). การเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการนำเที่ยวจังหวัดเชียงรายต่อโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 10(2): 43-61.
- หม่องทินอ่อง-Maung Htin Aung. (2013). ประวัติศาสตร์พม่า: A History of Burma. ผู้แปล เพ็ชรสุมิตร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

Khin May Aung. (2015). **Historical Perspective on Mon Settlements in Myanmar. International Conference on Burma/Myanmar Studies Burma/Myanmar in Transition: Connectivity, Changes and Challenges University Academic Service Centre (UNISERV).** Chiang Mai University, Thailand, 24-25 July 2015.

สัมภาษณ์

ผศ.วิรัช นิยมธรรม (รก.) ผู้อำนวยการพัฒนารับรู้ภาษาเมียนมาร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560.

ผศ.อรนุช นิยมธรรม (อาจารย์ประจำหลักสูตรพม่าศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560.

ประสิทธิ์ ทุหนาย วิน (นักศึกษาหลักสูตรพม่าศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560.

ณัชชา สุวรรณเสรี (นักศึกษาหลักสูตรพม่าศึกษา)มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560

วิภาดา คงสืบ (นักศึกษาหลักสูตรพม่าศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560

ว่าที่ ร.ต.วรพจน์ วิเศษศิริ (นักศึกษาปริญญาเอกด้านอาเซียนศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560

สุภาพร สิงห์ทอง (นักศึกษาหลักสูตรพม่าศึกษา),มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2560

Susu Khin (อาจารย์บัวหลวง) YUFL (Yangoon University of Foreign Language) สาขาไทยศึกษา (Thai Studies) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

Thet Su Man (อาจารย์ช่อฟ้า) YUFL (Yangoon University of Foreign Language) สาขาไทยศึกษา (Thai Studies) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

Su su Tin, (น้องมะปราง-นักศึกษาไทยศึกษาสถาบัน YUFL) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

Aung Thu Htet, (น้องใบพลู-นักศึกษาไทยศึกษาสถาบัน YUFL) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

Aung Naing Wann, (น้องชัยชนะ-นักศึกษาไทยศึกษาสถาบัน YUFL) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

Thet Sun Mon (น้องปัญญา-นักศึกษาไทยศึกษาสถาบัน YUFL) มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก. สัมภาษณ์เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Administration of Early Childhood Educational Schools in accordance With the Principles of Good Governance of local Administration organizations

ปนัดดา สัพโส

Panutda Supaso

จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

Chulapunporn Thanaphaet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Khonkaen Campus

รัชณี จุลทะหว่า

Ratchanee Chutawa

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-mail : panutd2520sup@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 12 กันยายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 2 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลัก ธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยมีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายข้าราชการการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ การบริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องทั้งตัวเงินและการบริหารทั่วไป จึงจำเป็นต้องนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ทำให้เกิดความโลภความหลง อันจะนำไปสู่การเห็นแจ้งเพื่อดับทุกข์อย่างแท้จริง และหากนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการบริหารสถานศึกษาปฐมวัย ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สามารถพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธ, หลักธรรมาภิบาล, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This academic article aims to study the administration of early childhood schools in accordance with Buddhist principles Good governance of local administrative organizations the administration of early childhood education institutions have many persons involved. Political civil service department and permanent civil service department School management involves both monetary and general administration. Therefore it is necessary to apply the doctrine of Buddhism In order not to cause greed, delusion Which will lead to

true insight to end suffering And if good governance is used as a framework for managing early childhood schools, including The rule of law, moral principles, principles of transparency Main participation Responsibility Value for money In order to manage early childhood schools successfully according to the set objectives Able to develop bureaucratic systems to be truly effective and effective

Keywords: Administration of Early Childhood Educational Institutions, Good Governance Principles, Local Administrative Organizations

บทนำ

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กล่าวคือเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลและตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 – 5 ปี เป็นการพัฒนามุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป ในระดับประถมศึกษา การบริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนดภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อพัฒนาเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2 - 5 ปี โดยการจัดประสบการณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการผ่านการเล่น ด้วยการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุขในการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของท้องถิ่นและธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพมีค่านิยมในการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการแบบองค์รวม ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรมส่งเสริมพัฒนาการและจัดการเรียนรู้ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร ส่งเสริมให้เป็นคนดี มีสติปัญญา มีความสุขตามวัยส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของท้องถิ่น และธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มศักยภาพส่งเสริมการเรียนรู้และจัดประสบการณ์แบบสากล ปลูกฝังความรักในความเป็นไทยโดยมีเป้าหมายเมื่อผู้เรียนจบหลักสูตรแล้วต้องมีคุณสมบัติ คือ มีพัฒนาการแบบองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ผู้เรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม อย่างเหมาะสมตามวัยผู้เรียนมีคุณลักษณะตามสภาพอันพึงประสงค์ ได้แก่เป็นคนดี มีสติปัญญา มีความสุขตามวัย ถ้าคิด ถ้าแสดงออกในทางที่ดีงามผู้เรียนมีความรักในธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นผู้เรียนมีความรักในการเรียนรู้วิถีชีวิตไทย และดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น. มาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัด อบท., 2548.)

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการของมนุษย์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะมีลำดับขั้นตอนลักษณะเดียวกัน แต่อัตราและระยะเวลาในการผ่านขั้นตอนต่างๆ อาจแตกต่างกันได้ ขั้นตอนแรกจะเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการขั้นต่อไป ได้แก่ พัฒนาการด้านพฤติกรรมและการเคลื่อนไหวร่างกาย พฤติกรรมการปรับตัว พฤติกรรมการใช้ภาษา พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม (Arnold Gesell. (1880-1961) ทฤษฎีพัฒนาการของกิเซล (Gesell) (อ้างถึงในสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547 : 35) พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ประกอบกับประสบการณ์รอบตัวที่ได้พบเจอในแต่ละวัน การเรียนรู้ของเด็กมี 3 ระดับ ได้แก่ 1) ขั้นการกระทำ คือ การแสดงออกทางร่างกายของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน การเคลื่อนไหวร่างกายตามความพร้อมของแต่ละคน 2) ขั้นคิดและจินตนาการหรือการสร้างมโน คือ การสร้างจินตนาการขึ้นมาเองโดยการสร้างมโนว่ามีสิ่งนั้นสิ่งนี้ 3) ขั้นใช้ความคิดรวบยอดได้ คือ สามารถบอกเหตุผล ชักถามสิ่งที่สงสัย และสามารถแก้ไขปัญหาได้ (Jerome S. Bruner, 1956)

แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาขึ้นบนแนวคิดและหลักการสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยถือว่าการเล่นของเด็กเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของสมอง ผ่านสื่อที่ต้องเอื้อให้เด็กได้เรียนรู้แบบบูรณาการ โดยครูจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าสังคมและวัฒนธรรมแวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน รับผิดชอบงานการศึกษาต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 สำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี จัดให้มีการประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร มีตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้สอน นักวิชาการ เพื่อแสดงความคิดเห็นและร่วมกันจัดทำหลักสูตร จัดทำหลักสูตร โดยกำหนด ปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี กำหนดสาระการเรียนรู้ โดยให้เหมาะสมกับช่วงอายุ ประกาศใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประเมินหลักสูตร โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินหลักสูตร หากมีข้อแก้ไข ให้ปรับปรุงให้สมบูรณ์ (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย, 2560.)

การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธ

การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมีความจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำให้ผู้อื่นทำงานให้กับตนเอง และต้องเข้าใจกฎของธรรมชาติ ไม่ยึดมั่นถือมั่นตนเอง ดวงตาเห็นธรรม ธรรม (สิ่ง) สิ่งใดย่อมเกิดมาจากเหตุ พระมหาสมณะทรงแสดงซึ่งเหตุเหล่านั้น และความดับซึ่งธรรม (สิ่ง) นั้นเพราะเหตุดับ การศึกษาพระพุทธศาสนาสืบสนและขัดแย้งกันเองในตัว เพราะความไม่เข้าใจพื้นฐานของพุทธศาสนา การศึกษาธรรมเพื่อดับทุกข์ในปัจจุบันตามหลักวิทยาศาสตร์จนเกิดดวงตาเห็นธรรม โดยการศึกษากฎธรรมชาติที่มีอยู่ในร่างกายและจิตใจของเรา เพื่อค้นหากฎเกณฑ์หรือวิธีการดับทุกข์ของจิตใจในปัจจุบันพิจารณาอย่างแท้จริง ธรรม หมายถึง สิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่าง ได้แก่ รูปธรรม นามธรรม สิ่งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุเมื่อมีการเกิดขึ้นมาแล้วต้องมีเหตุมาทำ มาปรุงแต่งหรือมาสร้างให้เกิดขึ้น ไม่มีสิ่งใดเกิดมาลอยๆ ไม่มีเหตุ ยอมรับว่าสิ่งใดเกิดมาจากเหตุและผล บางครั้งเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกันจนยุ่งเหยิงจนแยก

ไม่ออกเราต้องพิจารณาหาความจริงที่เกิดเหตุนี้ ธรรมชาติที่ได้สร้างเรามา เหตุปัจจัยต่างๆ มันไม่เที่ยงแท้ถาวร อันจะนำไปสู่การเห็นแจ้งเพื่อดับทุกข์ (พระอมสิน เตชปัญโญ, 2540)

การบริหารสถานศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารต้องสร้างคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตประจำวันรวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนที่กล่าวถึงความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติ ให้เข้าใจธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันของบุคคล การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมย่อมก่อให้เกิดผลดีงามมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพต่อบุคคลและสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทย มีปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ 4M ประกอบด้วย คน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์หรือสิ่งของ และการจัดการ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มี ลักษณะ 3 ประการ คือ จักขุมา วิจฺโรวินิสสยสัมปโนเพื่อนำไปสู่กระบวนการบริหารเชิงพุทธ โดยใช้หลัก POSDCORB ประกอบด้วย 1) การวางแผน โดยอาศัยหลักโยนิโสมนสิการในการคิดวางแผน งาน 2) การกำหนดโครงสร้างโดยอาศัยหลักหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการพิจารณาเหตุและผล พิจารณาความรู้ ความสามารถให้เหมาะสมกับงาน 3) การจัดการเกี่ยวกับตัวบุคคลโดยใช้หลักสังยุตตนิกาย สคาถวรรค มีความฉลาดในการบำรุง ส่งเสริมคนดีมีความสามารถ ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงาน ใช้หลัก อคติ 4 ในการพิจารณาการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน การโยกย้าย สร้างความสามัคคีและพัฒนาบุคคลในสถานศึกษา 4) การอำนวยการ โดยอาศัยหลัก ธรรมาธิปไตย ยึดหลักการ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ (มลวิภา สีหะเรศ.2561)

พุทธวิธีบริหารเป็นการบริหารงานที่ผู้บริหารทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น สามารถพิจารณาตามกรอบการบริหารเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล 5 ประการ ได้แก่ (1) การวางแผน(Planning) คือ การกำหนดกรอบงานที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (2) การจัดองค์กร(Organization) คือ จัดโครงสร้างขององค์กรให้ชัดเจน (3) งานบุคลากร(Staffing) คือ การสรรหาคนที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการการพัฒนาบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจ (4) การอำนวยการ(Directing) คือ การสั่งการ การให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความรู้เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ (5) การกำกับดูแล(Controlling) คือ การควบคุมกำกับดูแลติดตามงาน (พระธรรมโกศาจารย์.2555)

การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยตามหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล(Good Governance) หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ สังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายใต้การปกครองตามรูปแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนุญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างธรรมาภิบาลมาจากความร่วมมือของทั้งสถาบันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยรัฐเป็นผู้มีบทบาทในการวางรากฐาน และรักษากฎระเบียบต่าง ๆ การสร้างธรรมาภิบาลของรัฐอาศัยระบบการจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ มีการะมัดชิดชอบภายใต้กฎหมาย และนโยบายที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการ เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบภายใต้

กรอบของกฎหมาย จุดมุ่งหมายในการสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐนั้น จะต้องพยายามปฏิรูปการบริหารจัดการให้ถูกต้องตามหลักเหตุผล ครอบคลุมทุกด้านและหน้าที่ที่มีระบบความรับผิดชอบ ได้แก่ ด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพ และให้มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ยกเว้นความชำนาญของภาครัฐให้มีความทันสมัยเป็นต้น ส่วนบทบาทขององค์การภาคเอกชนและบทบาทของประชาสังคมที่มีต่อการสร้างธรรมาภิบาล คือ การรวมตัวกันของสาธารณชน ในการต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบ โดยรัฐควรมีการหามาตรการที่จะกระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงการทำความผิดจรรยาบรรณ การสร้างธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ระบุว่าธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น
2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเองมีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น
3. หลักโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่สะดวกเป็นจริงทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้
4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจ เช่น การประชาพิจารณ์ การแสดงประชาคมติ รวมไปถึงการร่วมตรวจสอบและร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ
5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นการสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบตระหนักในหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง
6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, 2542.)

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะเน้นที่การระบบการบริหารงานทั้งระบบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษา หัวหน้างานที่รับผิดชอบงานการศึกษา ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานการศึกษาของท้องถิ่น หากมีผู้บริหารและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความมั่นใจนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารเพื่อให้องค์กรมีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งในปัจจุบันการบริหารงานในภาครัฐได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการดำเนินงาน ประชาชนเกิดความเชื่อถือว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐจะลดลง การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง มีความยุติธรรมปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันความโปร่งใสในการตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ อยู่บนกฎระเบียบชัดเจน การดำเนินงานของรัฐบาลในด้านนโยบายต่าง ๆ นั้น สาธารณะชนสามารถรับทราบและมีความมั่นใจได้ว่า การดำเนินงานของรัฐนั้นมาจากความตั้งใจในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของนโยบายการปราบปรามทุจริตและการประพฤติมิชอบการที่องค์การภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่ หรือการแสวงหาผลประโยชน์ในทางส่วนตัวเหล่านี้ถือเป็นการทุจริต และการประพฤติมิชอบทั้งต่อองค์การภาครัฐเองและองค์การในภาคเอกชน การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและการทำให้เกิดความโปร่งใสรวมไปถึง

การปฏิรูประบบราชการจะเป็นเครื่องมือในการปราบปรามการฉ้อฉล และเสริมสร้างธรรมาภิบาลการสร้าง การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ดำเนินนโยบาย มีส่วนร่วมในการควบคุมการปฏิบัติงานของสถาบัน การมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดกระบวนการ ตรวจสอบและเรียกร้องในกรณีที่เกิดความสงสัยในกระบวนการดำเนินงานของรัฐได้เป็นอย่างดีการมี กฎหมายที่เข้มแข็งมีพื้นฐานบนกรอบของกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ การให้ความเสมอภาคเท่าเทียมและ เป็นธรรมกับทุกฝ่าย ระบุการลงโทษที่ชัดเจนและมีผลบังคับใช้ได้จะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาระบบการปกครอง เพื่อป้องกันการละเมิดหรือฝ่าฝืน การมีระบบกฎหมายที่ดีจะส่งเสริมการปกครองตามหลักนิติธรรมความ เห็นชอบร่วมกันประกอบด้วยบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ธรรมาภิบาลจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางใน การประสานความต้องการที่แตกต่างให้อยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวมและขององค์การเป็นหลัก ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในหลักธรรมาภิบาลนั้น ต้องการให้มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดและคุ้มค่าไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพไม่สิ้นเปลืองการติดตามการ ทุจริต ความโปร่งใสโดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบเนื่องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการ ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐนั้นจะเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัด ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมมีการบริหารงานที่ค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากรับโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาจากกรมการศาสนาในส่วนของการทำงานทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหารท้องถิ่น หัวหน้างานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ครู และผู้ดูแลเด็กต้องปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิ บาล (มลวิภา สีหเรศ, 2558 : 143)

การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวคิดที่เกิดในสังคมไทยช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 สาเหตุมาจากความบกพร่องการบริหารจัดการภาครัฐและเอกชน จึงจำเป็นต้องวางรากฐาน การบริหารแนวใหม่ เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามหลักธรรมาภิบาลขึ้น สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลักเกณฑ์การบริหาร ดังนี้

1. หลักนิติธรรม มีแนวทางการบริหารโดยอาศัยระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือสั่ง การ โดยใช้เหตุผล ใช้ประชาติ ประชุมชี้แจงข้อตกลงในการทำงานร่วมกันให้บุคลากรเข้าใจ บุคลากรที่ไม่ ปฏิบัติตามข้อตกลงของสถานศึกษาควรให้บันทึกชี้แจงเหตุผล

2. หลักคุณธรรม มีแนวทางการบริหาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเมตตากรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อครู และนักเรียน ควบคุมอารมณ์ และปฏิบัติต่อครู นักเรียนอย่างยุติธรรม โดยใช้คณะกรรมการร่วมในการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันโดยยึดหลักความเสมอภาค และควรมีการ แต่งตั้งและตรวจสอบการทำงานของครู ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างยุติธรรม ตักเตือนชี้แนะข้อบกพร่อง และเมตตาอย่างจริงใจใช้เหตุผลแลรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้งานตามความถนัดของ แต่ละคนและกระจายงานเท่าเทียมกันตาศักยภาพของแต่ละคน

3. หลักความโปร่งใส มีแนวทางการบริหาร คือ ควรให้บุคลากรรับทราบอย่างทั่วถึง พร้อมกัน จัดทำข้อมูลเสนอข่าวสารให้เข้าใจตรงกัน ทำปฏิทินการปฏิบัติงานประชุมชี้แจงแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบ บัญชี และสรุปรายงานทุกครั้งที่ทำโครงการหรือกิจกรรม

4. หลักมีส่วนร่วม มีแนวทางการบริหาร คือ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมเข้ามา แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้ ชี้แจงอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนขอบเขตให้รู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำเนินงาน สร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองทราบผลดีของการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมให้อิสระในการทำงานใช้เหตุผลรับฟังความ คิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา

5. หลักความรับผิดชอบ มีแนวทางการบริหาร คือ ควรออกคำสั่งให้ชัดเจน กำหนดเวลาส่งงาน ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่เหมาะสมตรงตามตำแหน่งภาระงาน ให้โอกาสในการปรับปรุงแก้ไขงาน ที่ทำผิดพลาดหรือไม่ครบถ้วน

6. หลักความคุ้มค่า มีแนวทางการบริหาร คือ ต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรในการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร ทั่วไป

เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้อย่างคล่องตัว สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การบริหารวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้วยเจตนาที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การสร้างภาคี เครือข่ายบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัวโปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการ บริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้ เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน (คู่มือหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น, 2555)

หลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียน มีการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งเพื่อการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการการรักษาวินัย การออกจากราชการ การบริหารทั่วไปเป็น งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้การบริหารงานบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการ อำนวยความสะดวก ให้บริการการศึกษาทุกระดับแบบมุ่งพัฒนาส่งเสริมสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เน้นการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบ ได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการบริหารกิจการที่ดีให้มีประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผล เรียกว่า Good Governance ซึ่ง UN ESCAP (UN ESCAP: United Nation Economic and Social Commission for Asia and Pacific อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก โครงการสหประชาชาติ, เอกสารอัดสำเนา) ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วม (Participation) 2. การปฏิบัติตามกฎหมาย (Rule of law) 3. ความโปร่งใส (Transparency) มีการตรวจความถูกต้อง 4. ความรับผิดชอบ (Responsiveness) รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ 5. ความสอดคล้อง (Consensus Oriented) กำหนดและสรุปความต้องการ ของบุคคลในสังคมเพื่อเป็นการลดความขัดแย้ง 6. ความเสมอภาค (Equity and Inclusiveness) 7. การ บริหารงานเกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) คุ้มค่ากับการใช้

ทรัพยากร 8. การมีเหตุผล (Accountability) สมเหตุสมผลภายใต้กฎหมาย ธรรมนูญ การใช้อำนาจทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อการบริหารของบ้านเมืองที่ดีและหมายรวมถึงกระบวนการความสัมพันธ์ และสถาบันที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งประชาชนพลเมืองใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับประเทศชาติ ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมเป็นพื้นฐานของการสร้างหลักธรรมาภิบาลอันได้แก่ การรับผิดชอบ ความโปร่งใส การปราบปรามทุจริตและการประพฤติมิชอบ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรอบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คำว่า “ธรรมาภิบาล” หรือที่บางท่านเรียกว่า ธรรมรัฐกันแพร่หลายภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ ธรรมาภิบาลของภาครัฐเป็นการส่งเสริมและการจัดการด้านผลิตภาพ ความรับผิดชอบและความโปร่งใสในการบริหารงานราชการ การเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน เป็นบทพิจารณากระบวนการทัศน์ บทบาทของรัฐในการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ค่านิยมของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งช่วยในการเป็นหุ้นส่วนเข้มแข็งขึ้น เป็นการสอน การฝึกอบรม และการพัฒนาการบริหารการจัดการให้แก่ภาครัฐ (ไชยวัฒน์ คำชู, 2545)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3 (1) ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี บุคลากรทุกภาคส่วนต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎ ระเบียบ และข้อตกลงของสถานศึกษา การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยน้อมนำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545)

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นเรื่องที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบการบริหารโดยภาพรวมทั้งองค์กร และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการสั่งการของหน่วยงานท้องถิ่น รองลงมาคือปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานทั้งหมดขององค์กร ส่วนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาของท้องถิ่นโดยตรงได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษา ครู ผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น ในการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบเรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการบริหารจัดการที่เป็นเอกเทศแต่อยู่ในการกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด คือ สามารถบริหารจัดการเองได้ทุกด้านตามระเบียบกฎหมายกำหนดได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ และงานอื่น ๆ หากนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการบริหารสถานศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็จะสามารถปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นบุคคลที่สมบูรณ์พร้อมจะพัฒนาครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติในอนาคต สามารถจำแนกการบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ด้านผู้บริหารท้องถิ่น หมายถึง นายกเทศมนตรีหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้มีความรู้สูงที่สุดในการบริหารงานของท้องถิ่น มีอำนาจตัดสินใจ วางแผนบริหารงาน การมอบหมาย และการสั่งการ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ในการจัดสรรงบประมาณลงสู่สถานศึกษาอย่างถูกต้อง โดยไม่มีการครอบงำหรือเรียกรับผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ เพราะเด็กต้องได้รับการพัฒนาให้ครบทุกด้าน งบประมาณที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดสรรให้สถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นรายหัวของเด็ก เป็นการอุดหนุนแบบกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งไม่สามารถใช้จ่ายตามความต้องการที่จำเป็นของ สถานศึกษาได้ เนื่องจากงบประมาณที่สถานศึกษาแต่ละแห่งได้รับนั้นมาจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดสรรตามจำนวนเด็ก หรือเรียกว่าเงินรายหัวประกอบด้วย เงินค่าอาหารกลางวัน เงินค่าวัสดุการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี เงินค่าจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เงินที่ได้รับจัดสรรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้เบิกหักผลส่งลงให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเองตามระเบียบเบิกจ่ายเงินรายได้ของสถานศึกษา พ.ศ. 2551 หน่วยงานต้นสังกัดมีอำนาจหน้าที่เรียกตรวจสอบบัญชีหรือการใช้เงินของสถานศึกษาได้เมื่อสิ้นปีงบประมาณ หรือภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ผู้บริหารท้องถิ่นควรอาศัยหลักความเชื่อของพุทธศาสนา พิจารณาการบริหารงานของผู้ได้บังคับบัญชาให้รอบครอบอย่าเชื่อเพราะฟังมา อย่าเชื่อเพราะมีการสืบทอด อย่าเชื่อเพราะคำเล่าลือ อย่าเชื่อเพราะมีตำราอ้างอิง อย่าเชื่อเพราะตรรก อย่าเชื่อเพราะมีทฤษฎียืนยัน อย่าเชื่อเพราะตรงกับความเห็นเรา อย่าเชื่อเพราะมาจากสำนักตนเองอย่าเชื่อเพราะทำที่น่านับถือ และอย่าเชื่อเพราะเป็นอาจารย์สอนเรามาก่อน ควรศึกษาพิจารณาจากกายและใจของตัวเองเท่านั้น ได้แก่ ปรีชาญาณ เข้าใจหลักมาก่อน คือเข้าใจระเบียบ คำสั่งการ กฎหมายของราชการ ปฏิบัติ คือ การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และปฏิเวธ คือ ผลการปฏิบัติงานที่บรรลุตามเป้าหมาย มีเหตุผล ที่สมเหตุสมผลเราสามารถไตร่ตรองให้เกิดความเห็นแย้งได้ และนำหลักธรรมมาภิบาลมาเป็นกรอบในการบริหารงานอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ

ด้านผู้รับผิดชอบงานการศึกษา หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาของท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดเทศบาลหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา และนักวิชาการศึกษา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนแห่งอาจมีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งตามความเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ ภาระงานและสถานศึกษาที่มีในสังกัด มีอำนาจหน้าที่วางแผนบริหารงาน มอบหมายงาน อำนาจการ สั่งการ กำกับดูแลช่วยเหลือ ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้คำแนะนำสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล งานอาคารสถานที่ และตัดสินใจแก้ไขปัญหาขององค์กร ติดตามงานและนิเทศงานการจัดการศึกษา รวมถึงการเบิกจ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบการเบิกจ่ายเงิน สรุปงานเพื่อนำเสนอผู้บริหารท้องถิ่นรับทราบ จัดประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะภาคีเครือข่าย เช่น คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลประจำตำบล ท้องถิ่นอำเภอ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาต้องบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรครบทุกด้าน

ครู หมายถึง ผู้รับผิดชอบการบริหารงานจัดการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบงานหลายด้าน จึงต้องปฏิบัติงานอย่างรอบครอบระมัดระวัง ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานอาคารสถานที่ งานบริหารงานทั่วไป และงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ควรนำหลักธรรมมาภิบาลการมีส่วนร่วม คือ ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร การเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถแสดงความคิดเห็นให้เขาเหล่านั้นได้ตระหนักตนเองว่ามีความสำคัญต่อสถานศึกษาที่เขา نابูตรหลานเขามารับบริการ เกิดความมั่นใจในการบริการอย่างแท้จริง

บุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เป็นผู้ช่วยเหลือครูในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นงานการสอน งานการเงินและบัญชี งานธุรการ งานจัดทำเอกสารประกอบการสอนและสื่อการสอนต่าง ๆ รวมถึงการรักษาความสะอาดสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอกอาคาร และงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นได้ว่ามีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายส่วน ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ปลัด ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษา ครู ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารทุกระดับจะมีความเกี่ยวข้องทั้งตัวเงินและการบริหารทั่วไป จึงจำเป็นต้องนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อเข้าใจกฎของธรรมชาติที่เชื่อว่าการไม่ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งใดจะไม่ทำให้เกิดความโลภความหลง ให้ดวงตาเห็นธรรม หมายถึง สิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่าง ได้แก่ รูปธรรม นามธรรม สิ่งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ เมื่อมีการเกิดขึ้นมาแล้วต้องมีเหตุมาทำ มาปรุงแต่งหรือมาสร้างให้เกิดขึ้น ไม่มีสิ่งใดเกิดมาลอย ๆ ไม่มีเหตุ ยอมรับว่าสิ่งใดเกิดมาจากเหตุและผล บางครั้งเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกันจนยุ่งเหยิงจนแยกไม่ออก เราต้องพิจารณาหาความจริงที่เกิดเหตุนี้ ธรรมชาติที่ได้สร้างเรามาเหตุปัจจัยต่าง ๆ มันไม่เที่ยงแท้ถาวร อันจะนำไปสู่การเห็นแจ้งเพื่อดับทุกข์ **เรา** คือ ตัวทุกข์รวบยอด ถ้าไม่มีความยึดมั่นถือมั่นว่ามี **เรา** ความทุกข์ใดๆก็ไม่สามารถเกิดขึ้นมาได้ “แท้จริงเรานั้นไม่มี เพราะเราต้องดับหายไป ในที่สุดไม่ช้าก็เร็ว” ดวงตาเห็นธรรม คือ จิตที่หลุดพ้น (รู้แจ้งเห็นจริง) ด้วยตนเอง **วิสังขาร** แปลว่า ไม่มีการปรุงแต่งมีเพียงนิโรธ คือความดับลงของความทุกข์ของจิตอย่างสิ้นเชิง (ถาวร) คือความสงบเย็นของจิตเท่านั้น **จิตเดิม** คือ จิตที่ว่างวาย อยู่ด้วยความทุกข์ เพราะมีกิเลสในจิตใจที่เติมแต่งจนทำให้เกิดความทุกข์นั่นเอง สิ่งทั้งปวงไม่ควรไปยึดมั่นว่าเป็นตัวตน-ของตน เหตุทั้งหลายเกิดจากปัจจัย ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน หากยึดมั่นถือมั่นจะทำให้เกิดทุกข์ หากใครรู้เท่าทันทุกข์ที่เกิดขึ้นจะไม่ทำให้เกิดความทุกข์หรือมีทุกข์น้อย เรียกว่า **รู้เท่าทันธรรม** ดังที่พระองค์ตรัสไว้ “**ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา**” หรือ “**ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม**” พระพุทธเจ้ามาสอนวิธีดับทุกข์ จะสังเกตเห็นว่าพระสงฆ์ คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนเป็นที่พึ่งที่ให้พ้นจากทุกข์ที่แท้จริง และต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการบริหารสถานศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. หลักนิติธรรม คือ การบริหารตามระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือสั่งการอย่างเคร่งครัด

2. หลักคุณธรรม คือ บริหารสถานศึกษาด้วยความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา กระจายงานเท่าเทียมกันตามศักยภาพและกรอบงานของแต่ละคน

3. หลักความโปร่งใส คือ ประชุมชี้แจงแต่งตั้งกรรมการติดตาม ตรวจสอบบัญชี และสรุปรายงาน ทุกครั้งที่จัดทำโครงการหรือกิจกรรม และเมื่อสิ้นปีงบประมาณ

4. หลักมีส่วนร่วม คือ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน รายงานผลและเชิญเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ใช้เหตุผลรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา

5. หลักความรับผิดชอบ คือ มีการออกคำสั่งให้ชัดเจน กำหนดเวลาส่งงานชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่เหมาะสมตรงตามตำแหน่งภาระงานและให้ปรับปรุงแก้ไขงานให้สมบูรณ์

6. หลักความคุ้มค่า คือ มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป การใช้ทรัพยากร

ทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาปฐมวัยประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการบริหารสถานศึกษาปฐมวัยเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2548). **มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัด อบท.**
- _____. **คู่มือหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** (2555). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ไชยวัฒน์ คำชู. (2545). **ธรรมาภิบาลการบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม.** กรุงเทพฯ : น้ำฝน.
- พระอมสิน เตชปัญโญ. (2540). **ศึกษาพุทธศาสนาอย่างวิทยาศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 1, เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์บุญยนิธิ.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2555). **วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่.** สำนักพิมพ์ ดีไซน์ ดีไลท์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). และที่แก้ไขเพิ่มเติม (2545).**
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5). (2545).** มาตรา 3 (1).
- มลวิภา สีขเรศ. (2561). **การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน.** วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์.
- _____. (2559). **การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา.** วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ หน้า 113 ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (2542).**
- หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. (2560).**
- Arnold Gesell. (1880-1961). **ทฤษฎีพัฒนาการของกิเซล (Gesell)** ใน สิริมา ภิญโญนันตพงษ์, 2547 : 35.
- Jerome S. Bruner. (1956). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์.** ใน วาสนา นุชเทศ, 2534.

พัฒนาการของพระพุทธศาสนาอนัมมิกายแบบเวียดนามในประเทศไทย
Development of Annam Niyaka Buddhism
on Vietnamese Style in Thailand:

พระนภิน บุตติสาโร (ดวงร้อย)

Phra Raphin Buddhiso (Duangloi)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 ตุลาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนัมมิกายพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์และพัฒนาการ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย ใช้การศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และการสังเกตในพื้นที่จริง ผลการศึกษาพบว่า อนัมมิกายเป็นนิกายทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในประเทศไทย โดยมีประวัติและพัฒนาการมาจากประเทศเวียดนามกว่า 200 ปี ที่ยังคงรักษาแบบอย่างอัตลักษณ์ทางด้านพระพุทธศาสนา วิถีและแนวทางในแบบตัวเองไว้ แต่ในเวลาเดียวกันก็ผสมกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งกับสังคมไทย อาทิ การแต่งกาย การสวด ฉัน และวัตรปฏิบัติในบางประการที่เอื้อประสานสอดคล้องกับการคงอยู่ในประเทศไทย อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์สนับสนุนของสถาบันกษัตริย์และรัฐบาล มีโครงสร้างการปกครองตามแบบพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย และมีจำนวนวัดและพระภิกษุเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยยังคงมีการพัฒนาเจริญเติบโตเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยจนกระทั่งปัจจุบัน

คำสำคัญ: อนัมมิกาย, พระพุทธศาสนา, เวียดนาม

Abstract

The purpose of this academic article was to study Annam Niyaka Buddhism on Vietnamese Style in Thailand focusing on the history and the development. The article was written by using documentary study, area study with historical method and participatory observation. Results of study indicated that Annam Niyaka is one of the Buddhist sects in Thailand. It has been modeled from Vietnam for more than 200 years and still preserving the identity of Buddhism following Vietnamese way of self. At the same time, the blends became part of Thai society such as dress, prayer and practice in some respects that correlated the retention in Thailand under the encouragement of the monarchy and the government. There is an administrative structure base on Thai Sangha Acts and the number of temples and monks are increasing continually and are currently developing as a part of Thai society.

Keywords : Anam Nikaya, Buddhism, Vietnam

บทนำ

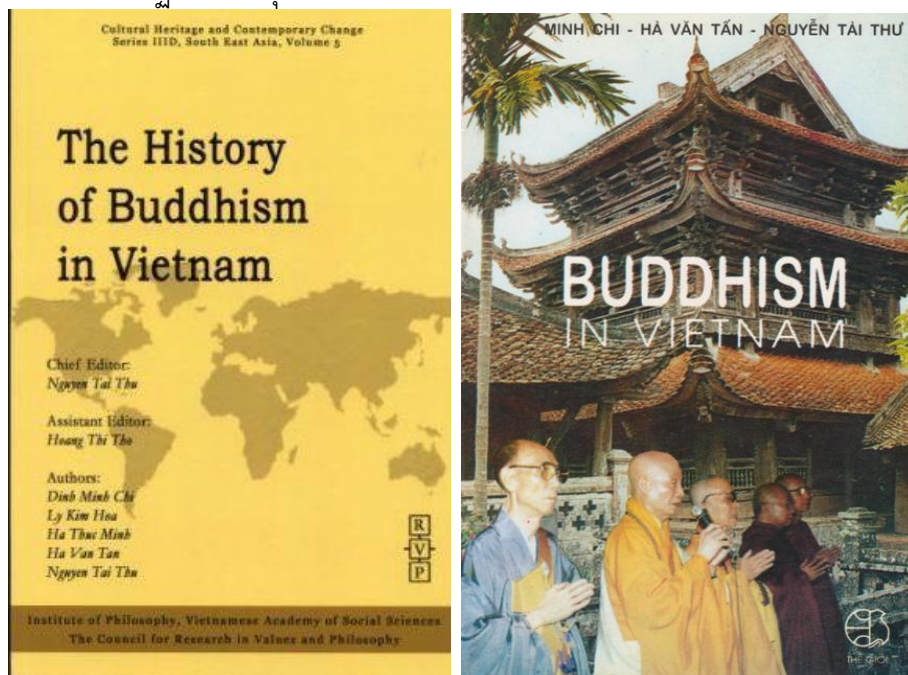
ในงานวิจัยของเรื่อง The History of Buddhism in Vietnam (2009) ที่มี Tai th Nguyen เป็นบรรณาธิการ มีผู้เขียนอาทิ Dinh Minh Chi และคณะ เป็นต้น ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในเวียดนาม ซึ่งจะสะท้อนถึงถึงพัฒนาการของพุทธศาสนamahayana ในเวียดนาม รวมไปถึงในงานของ Minh Chi (1993) Buddhism in Vietnam หรือ Sommai Chinnak และ PhrakruSarajkosol (2016) ในงานวิจัยเรื่อง “The Buddhism in Vietnam: History, Cultural and Social Relationship-พุทธศาสนาในเวียดนาม : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม” ที่ให้ข้อมูลพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามในภาพรวม และส่งต่อไปยังดินแดนต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนาแบบมหายานในสมัยหลังด้วย ดังปรากฏในงานของ Wu Zhibin (2017, 169-185) เรื่อง The Development of Chinese Nikaya Mahayana Buddhism in Thailand ที่ศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยแบบมหายาน แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ แบบจีนและเวียดนาม ซึ่งในแบบเวียดนามไทยเรียกว่า “อนัมนิกาย” ที่มีพัฒนาการเชื่อมโยงระหว่างเวียดนามและไทยนับแต่อดีตและมีพัฒนาการจนกระทั่งปัจจุบัน ดังปรากฏในงานของ Thich Nhuân An (2551/2008) เรื่อง “A Study of Annam-Nikaya in Thailand” ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งเขียนถึงพระพุทธศาสนาในแบบเวียดนามที่เป็นจุดเชื่อมประสานไทยและเวียดนาม ที่มาพร้อมกับคำว่า “อนัมนิกาย” หรือพระพุทธศาสนาที่มีพื้นถิ่นมาจากเวียดนาม ส่วนจีนิกายเป็นการนำพระพุทธศาสนาจากประเทศจีนซึ่งต่างออกไป ดังนั้นในบทความนี้จะประสงค์ศึกษาประวัติ และพัฒนาการของอนัมนิกายพระพุทธศาสนาที่มาจากเวียดนาม และมีพัฒนาการ ผสมรวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เป็นพหุวัฒนธรรมทางศาสนา ความเชื่อ และวิถีที่มีเอกภาพภายใต้ความแตกต่างดังปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งจะได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับเวียดนามในประเทศไทย และสะท้อนองค์ความรู้ด้านอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) ให้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างไทยและเวียดนามในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันด้วย

จุดเริ่มต้นของพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทย

ก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ ความเป็นมาเกี่ยวกับเวียดนามในประเทศไทย ยังไม่พบหลักฐานชัดเจนพบเพียงหลักฐานจากพงศาวดารของชาวเวียด ที่อยู่ในกรุงเทพ ฯ มีอยู่ว่าเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2316/1773 ได้เกิดกบฏขึ้นที่ เมืองเว้ อันเป็นเมืองหลวงของอนัม พวกราชวงศ์เวียดนาม ได้พากันหนีพวกกบฏ ลงมาทางเมืองไซ่ง่อน ฮ่องเชียงซุนราชบุตรองค์ที่ 4 ของเจ้าเมืองเว้ ได้หนีมาอาศัยอยู่ที่เมืองฮาเตียน ต่อแต่นั้นมาบรรพบุรุษของเขมร เมื่อพวกกบฏยกกำลังติดตามมาเจ้าเมืองฮาเตียนก็อพยพครอบครัว พาองเชียงซุนเข้ามากรุงธนบุรี เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2319/1776 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (Taksin the Great, 2310-2325/1767-1782) ได้โปรดเกล้า ฯ ให้รับไว้ และพระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกฝั่งพระนคร ทางฝั่งตะวันออก บริเวณถนนพารุทในปัจจุบัน

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ฮ่องเชียงซุน ราชันดาของเจ้าเมืองเว้ ได้หนีมาอยู่เมืองไซ่ง่อน แต่ต่อมาเมื่อสู้รบไม่ได้ จึงได้หนีมาอยู่ที่เกาะกระปือในเขมร และมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ ที่กรุงเทพ ฯ ในช่วง พ.ศ. 2326/1783 โดยได้รับพระราชทานที่ดินให้องเชียงซุน พร้อมผู้ติดตามจำนวนมาก ตั้งบ้านเรือนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ตำบลคอกกระปือ (บริเวณวัดยานนาวา กทม.) ในปัจจุบัน ฮ่องเชียงซุนได้คุมพลพรรคเวียดนามไปตามเสด็จในการทำสงครามกับพม่าหลายครั้ง และได้รับพระราชทานกองทัพไปตีเมืองไซ่ง่อน ครั้งหนึ่ง ต่อมาองเชียงซุนได้ลอบหนีกลับไป

เมืองเวียดนาม เพื่อคิดอ่านตีเอาเมืองไซ่ง่อนคืน ทำให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาททรงขัดเคืองมาก จึงโปรดให้ครัวเวียดนามของที่มาพร้อมกับของเชียงสือ ย้ายออกไปตั้งบ้านเรือนไกลออกไปถึงบางโพ และได้สืบเชื้อสายดังปรากฏมาถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1 หนังสือเรื่อง The History of Buddhism in Vietnam (2009) และ Buddhism in Vietnam (1993) ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในเวียดนามเพื่อเชื่อมโยงไปสู่พุทธแบบเวียดนามในประเทศไทย (ภาพ : ออนไลน์)

กระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ช่วง พ.ศ. 2377/1834 กษัตริย์มินมาง (Minh Mạng, 2363-2382/1820-1839) แห่งเวียดนาม ได้ดำเนินนโยบายประกาศห้ามมิให้เวียดนามถือศาสนาคริสต์ และจับพวกเข้ารีตทำโทษด้วยประการต่าง ๆ เมื่อถูกรุกรานชาวเวียดนามจึงอพยพหนีภัยเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โดยมาอยู่ที่เมืองจันทบุรีเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนอพยพเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ และได้รับพระราชทานที่อยู่ให้ที่สามเสน จนกระทั่งในช่วง พ.ศ. 2376 เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (Chao Phraya Bodindecha, 2369-2392/1777-1849) ได้ยกทัพไปตีเมืองญวน ดังปรากฏในงานบันทึกเรื่อง “อานามสยามยุทธ : ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับลาว เขมร และญวน” (บดินทร์เดชา, เจ้าพระยา, 2550) และในงานของ ถนอม อานามวัฒน์ (2516) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมร และญวน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น” และการแย้งชิงสมรภูมิในพื้นที่เขมรดังปรากฏในงาน สุเจน กรรพฤทธิ์ (Sujane Kanparit, 2561 : 117-175) เรื่อง “ศึกชิง “กัมพูชา” และ “ฮาเตียน” ระหว่างราชสำนักสยามและตระกูลเหงวียนช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19-The Contestation over the Indochinese Peninsula between the Siamese Court and the Nguyễn Lord from the Late Eighteenth Century to the Early Nineteenth Century” โดยในเหตุการณ์ในสมรภูมิเหล่านี้ ได้มีเหตุการณ์สืบเนื่องเป็นการอพยพครัวเวียดนามเข้ามายังกรุงเทพฯ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2377/1834 ได้มีการแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ที่นับถือพระพุทธศาสนา ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับรักษาป้อมเมืองใหม่ที่ทรงสร้างขึ้นที่ปากแพรก ส่วนที่นับถือคริสต์ศาสนา ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สามเสน ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานมาแต่ก่อนแล้ว และโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นอยู่ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ

(Pinklao,พ.ศ.2394/2408,1851-1866) เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ เพื่อทรงฝึกหัดเป็นทหารปืนใหญ่

จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (King Rama IV พ.ศ. 2394-2411/1851-1868) ได้พระราชทานพระบรมราชาอนุญาตให้เวียดนาม ที่อยู่เมืองกาญจนบุรี มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ริมคลองผดุงกรุงเกษมแล้ว จัดให้เป็นทหารปืนใหญ่ฝ่ายวังหลวงสืบมา ความเชื่อมโยงทางการเมืองระหว่างประเทศของสยามกับเวียดนาม ดังปรากฏในงานของ มรกตวงศ์ ภูมิพล (2556/2013) เรื่อง “แส็กเก็ม-ส่วยมุต”: ประวัติศาสตร์การรับรู้หายุธสยามพ่าย ในมุมมองของเวียดนาม” หรือในงานของ Morragotwong Phumplab (2553/2010) ในเรื่อง “The Diplomatic Worldviews of Siam and Vietnam in the Pre-colonial Period (1780s-1850s) ซึ่งส่วนใหญ่ให้ข้อมูลการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามผ่านดังปรากฏข้อมูลว่า

“สยามเข้ามาเกี่ยวข้องกับศึกชิงอำนาจระหว่างเตียนเจินและตระกูลเหงวียนตั้งแต่สมัย พระเจ้าตากสิน ซึ่งภายหลังจากเจ้าตระกูลเหงวียนถูกไล่ล่าจากเตียนเจิน ปรากฏมีเจ้าตระกูล เหงวียน นามว่า โตนเท็ดชวน (Tôn Thất Xuân) ได้หนีมายังกรุงธนบุรี พร้อมกับหมักเทียนตือ (Mạc Thiên Tú) ขุนนางตระกูลหมักผู้สนับสนุนตระกูลเหงวียน เพียงไม่กี่ปีช่วงปลาย รัชสมัยของพระเจ้าตากสิน ปรากฏว่าโตนเท็ดชวน รวมทั้งผู้ติดตาม 53 คน ถูกตัดสินประหาร ชีวิต สาเหตุการตัดสินประหารชีวิตให้รายละเอียดต่างกันในบันทึกของไทยและเวียดนาม หลักฐานไทยกล่าวว่าพระเจ้าตากสินทรงพระสุบินว่าโตนเท็ดชวนขโมยเพชรกลืนลงไปและจะ หนีจากกรุงธนบุรี ส่วนหลักฐานเวียดนามระบุว่าพระเจ้าตากสินกริ้วที่เรือสินค้าสยามถูกปล้น และพ่อค้าถูกสังหารโดยกองโจรเวียดนาม ทว่ากลุ่มเตียนเจินก็ยังไม่สามารถโค่นอำนาจตระกูลเหงวียนได้เด็ดขาด ด้วยยังเหลือทายาทตระกูลเหงวียน คือ เหงวียนแอ็งห์หรือองเชียงสือ โดยองเชียงสือนี้เองที่หนีมาขอความช่วยเหลือจากราชสำนักสยามสมัยรัชกาลที่ 1...ในปี ค.ศ. 1784 (พ.ศ. 2327) ภายหลังจากสถาปนาราชวงศ์จักรีได้เพียงสองปี”

ดังนั้น “องเชียงสือ” หรือ เหงวียนแอ็งห์ (Nguyễn Ánh) ข้อมูลของเวียดนาม ซึ่งต่อมาได้ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิชาลอง (Gia Long,1780-1802/2323-2345) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์เหงวียน (Nguyễn) เมื่อไปศึกษาในพัฒนาการของพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทย ล้วนให้ข้อมูลเหมือนกันว่า การมาของกษัตริย์เวียดนามพลัดถิ่นไม่ได้มาคนเดียว แต่มีประชาชนและเสนาอำมาตย์มาด้วย และที่สำคัญก็คือนำความเชื่อทางศาสนาไปด้วย หลักฐานการตั้งถิ่นฐานชุมชนในประเทศไทยของอดีตกษัตริย์เวียดนาม นั้นหนึ่งเป็นความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เมื่อจำเพาะไปที่ข้อมูลของพุทธศาสนาแบบอนันนิทายจะพบข้อมูลว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (King Rama I, พ.ศ. 2325-2352/1782-1809) มีการตั้งหลักแหล่งของชาวเวียดนาม ที่อพยพลี้ภัยสงครามมาตั้งแต่ปลายสมัยธนบุรี เมื่อมีการตั้งก็ได้มีมนต์พระสงฆ์ซึ่งบวชมาจากประเทศเวียดนามมาประจำในประเทศไทย คณะสงฆ์เวียดนามชุดแรก ๆ มีพระผู้ใหญ่ ที่สำคัญ 2 องค์ คือ พระครูคณานิยมสมณจารย์ (อิง) และพระครูสมณานิยมสมณจารย์ (เหยี่ยวกรำ) เป็นผู้นำของคณะสงฆ์อนันนิทายในประเทศไทย ต่อมาในรัชกาลที่ 2 (King Rama II,พ.ศ.2352-2367/1809-1824), และรัชกาลที่ 3 (King Rama III,พ.ศ.2367-2394/1824-1851) คณะสงฆ์เวียดนามในประเทศไทยกับคณะสงฆ์เวียดนามขาดการติดต่อกัน จนกระทั่งกลับมาติดต่อสัมพันธ์กันอีกครั้งในรัชกาลที่ 4 (King Rama IV,พ.ศ.2394-2411/1851-1868) และรัชกาลที่ 5 (King Rama V, พ.ศ.2411-2453/1868-1910) ในสมัยนั้นมีพระสงฆ์เวียดนามเข้ามาในประเทศไทยอีก แต่ด้วยขณะนั้นดินแดนเวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส การติดต่อระหว่างคณะสงฆ์เวียดนามในประเทศไทย

กับพระสงฆ์เวียดนามถิ่นเดิมเป็นไปด้วยความลำบาก คณะสงฆ์เวียดนามในประเทศไทยจึงได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบประเพณีและวัตรปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับพระสงฆ์ไทยหลายประการ เช่น การออกบิณฑบาต การทำวัตรเช้าและเย็น การถือวิกาลโภชนาและการผนวกพิธีกรรมฝ่ายเถรวาท เช่น การมีพิธีทอดกฐินและทอดผ้าป่า พิธีบวช พิธีเข้าพรรษา เป็นต้น

นอกจากนี้เส้นทางการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาวเวียดนามในประเทศไทย ที่ปรากฏในงานของ Narongsakdi Kuboonya-aragsa, Pisit Boonchai and Paiboon Boonchai (2018) เรื่อง “The Role of Ethnic Thai-Vietnamese People in Effecting Changes On the Thai Economy, Society and Culture-บทบาทของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม” หรือในงานของ กฤษณะ ทองแก้ว และคณะ (2014 : 123-146) ในเรื่อง “อำนาจ ขอบธรรมและสิทธิ์อำนาจในการเลื่อนชั้นทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม-Legitimate Power and Authority in Social Mobility of Vietnamese Thai” โดยในงานวิจัยศึกษาศึกษาถึงการกลุ่มเวียดนามอพยพสมัย “ใหม่” ซึ่งไม่ปรากฏความเชื่อมโยงถึงศาสนาในแบบอนัมนิกายในประเทศไทยเสียทีเดียว แต่จะเป็นเรื่องวิถีศาสนาวัฒนธรรมในแบบ “ศาลเจ้า หิ้งบูชาบรรพบุรุษ” หรือนับถือศาสนาอื่น ๆ อาทิคริสต์ศาสนา เป็นต้น

พัฒนาการและการแพร่ขยายของอนัมนิกายในประเทศไทย

เมื่อมีการอพยพเคลื่อนของกลุ่มเวียดนามมายังประเทศไทย มีทั้งกลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา เมื่อเมื่อมีการอนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานแห่งใด ก็จะมีการสร้างวัดเพื่อแสดงออกซึ่งความเชื่อทางศาสนาของกลุ่ม กลุ่มชาวเวียดนามรับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในแบบจีน จึงมีการสร้างวัดและตามแบบอย่างความเชื่อในครั้งกระนั้น โดยอนัมนิกายสร้างขึ้นในช่วงแรกเกิดขึ้นจากการที่มีกลุ่มเวียดนามอพยพเข้ามาในครั้งแรก คือ อพยพมาในครั้งกรุงธนบุรี กับองเชียงสือ และได้มีการก่อตั้งวัด 2 แห่งในการตั้งชุมชนในครั้งกระนั้น คือ 1) วัดกามโล่ต้อ (วัดทิพย์วารีวิหาร) ตั้งอยู่บริเวณตลาดบ้านหม้อ ปัจจุบันเป็นวัดภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์จีนนิกาย 2) วัดโหยคันต้อ (วัดมงคลสมามคม) เดิมอยู่ที่บ้านญวนช้างหลังวังบูรพาภิรมย์ ครั้นเมื่อจะตัดถนนพาหุรัด วัดนั้นอยู่ในแนวถนน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทำผาติกรรมอย่างวัดไทย คือพระราชทานที่ดินและให้สร้างวัดขึ้นใหม่ แลกกับวัดเดิมโดยย้ายไปตั้งที่ริมถนน แปรนามในอำเภอ สัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ

การตั้งชุมชนและสร้างวัดพร้อมกับการอพยพของกลุ่มชาวเวียดนามในช่วงที่ 2 โดยเป็นกลุ่มเวียดนามที่พร้อมกับองเชียงสือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 พร้อมกับมีการตั้งถิ่นฐานและสร้างวัด 2 แห่ง คือ 1) วัดคันยั้งต้อ (วัดอุภัยราชบำรุง) อยู่หลังตลาดน้อย (ริมถนนเจริญกรุง) ในอำเภอสัมพันธวงศ์ 2) วัดกว้างเพือกต้อ (วัดอนัมนิกายาราม) ที่บางโพ เรียกกันเป็นสามัญว่าวัดบางโพ การตั้งชุมชนและสร้างวัดพร้อมกับการอพยพของกลุ่มชาวเวียดนามในช่วงที่ 3 เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ได้มีการตั้งชุมชนและสร้างวัด 3 แห่ง คือ 1) วัดคันถ่อต้อ (วัดถาวราราม) อยู่ที่เมืองกาญจนบุรี เมื่อเวียดนามพวกนั้นย้ายเข้ามาอยู่ในกรุงเทพ ฯ ก็ได้สร้างวัดเวียดนามขึ้นอีกวัดหนึ่งคือ 2) วัดเกียงเพือกต้อ (วัดสมณานันบริหาร) เรียกกันสามัญว่าวัดญวนสะพานขาว อยู่ที่ริมคลองผดุงกรุงเกษม ในอำเภอดุสิต 3) วัดเพือกเตี้ยต้อ (วัดเขตรนานุญญาราม) อยู่ที่เมืองจันทบุรี แต่ในเวลาเดียวกันก็มีการสร้างวัดในแบบอนัมนิกายในพื้นที่ต่าง ๆ อันเนื่องด้วยพัฒนาการของพระพุทธศาสนาที่มียุคสมัยรวมหลายประการเป็นเหมือนกับชาวจีน จึงได้รับความนิยมและแพร่หลายไปยังชุมชนชาวจีนในถิ่นต่าง ๆ ด้วย ดังปรากฏวัดที่ถูกสร้างขึ้นในภายหลัง อาทิ 1) วัดโผเพือกต้อ (วัดกุศลสมามคม) อยู่ในอำเภอสัมพันธวงศ์ ใกล้ถนนราชวงศ์ 2) วัดตีห่านต้อ (วัดชัยภูมิการาม) อยู่ใน

อำเภอสามพันหวงค์ ที่ตรอกเจ้าหัวเนียม 3) วัดหิบบีเพือกต้อ (วัดบำเพ็ญจีบพรต) อยู่ในอำเภอสามพันหวงค์ ใกล้ถนนยาวราช ต่อมาเป็นวัดพระจีนปกครอง 4) วัดต้อเต้ต้อ (วัดโลกานุเคราะห์) อยู่ในอำเภอสามพันหวงค์ ซอยผลิตผล ถนนราชวงศ์ 5) วัดคั่นถ่อต้อ (วัดถาวราราม) อยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สร้างใหม่เมื่อ ปี พ.ศ. 2501

วัดฝ่ายอนัมนิกายในประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นก่อนวัดจีนในรัชกาลที่ 3 ระหว่างที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงพระผนวชอยู่ในนาม “วชิรญาณภิกขุ” ทรงสนพระทัยในลัทธิประเพณี และการปฏิบัติของพระสงฆ์ฝ่ายมหายานซึ่งในขณะนั้นพระสงฆ์ฝ่ายมหายานมีแต่ฝ่ายอนัมนิกายยังไม่มีฝ่ายจีนนิกายจึงโปรดให้มนต์องฮึง เจ้าอาวาสวัดญวนตลาดน้อยในขณะนั้นมาเข้าเฝ้าซึ่งทรงถูกพระราชอัธยาศัยเป็นอย่างดี เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายเข้ามาอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์และอยู่ในสถานะดังกล่าวเรื่อยมาแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัชกาลมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงแรกที่วัดเวียดนามเข้ามาอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภาร วัดเวียดนามแห่งแรก ๆ เช่น วัดญวนตลาดน้อยก็ได้รับพระราชทานเงินช่วยเหลือในการปฏิสังขรณ์และยังโปรดเกล้าฯ ให้พระสงฆ์เวียดนามเข้าเฝ้าเป็นประจำ รวมทั้งให้มีพิธีกรรมตามความเชื่อของฝ่ายอนัมนิกายในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2 วัดเขตนานบุญาราม จ.จันทบุรี,วัดสมณานัมบริหาร หรือวัดญวนสะพานขาว กทม. วัดอนัมนิกายในประเทศไทย (ภาพ : ออนไลน์,10 ตุลาคม 2561)

พัฒนาการและการคงอยู่

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2411 ได้ทรงปฏิบัติตามแบบอย่างสมเด็จพระบรมชนกนาถในเรื่องที่เกี่ยวกับการอุปถัมภ์และการปฏิสังขรณ์วัดเวียดนาม โดยพระราชทานเงินช่วยเหลือในการปฏิสังขรณ์วัดญวนตลาดน้อยอีกครั้งและได้พระราชทานนามใหม่ว่า **วัดอุภัยราชบำรุง** คำว่า “อุภัย” แปลว่า สอง แสดงให้เห็นถึงความหมายว่า เป็นวัดที่ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์ขององฮึงเจ้าอาวาสวัด เป็นที่ **“พระครูคุณานัมสมณาจารย์”** เป็นเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอนัมนิกายในประเทศไทย ต่อมายังได้พระราชทานนามวัดเวียดนามและวัดจีนอื่น ๆ อีกหลายวัดด้วย

ข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเกี่ยวกับจำนวนวัด จำนวนพระ และพิธีกรรมที่เนื่องด้วยศาสนา รวมทั้งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ที่กำหนดให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมี 2 นิกายหลัก 4 นิกายย่อย อันประกอบด้วยมหายานิกาย และธรรมยุติกนิกาย อันเป็นส่วนหนึ่งของเถรวาทส่วนมหายานประกอบด้วยจีนนิกาย ที่เป็นการนับถือในแบบจีน (Wu Zhibin,2017,169-185) และอนัมนิกายเป็นการนับถือในแบบเวียดนาม เมื่อจำเพาะไปเฉพาะพระพุทธศาสนาในแบบเวียดนาม ทำให้เห็นว่าใน

ความเป็นจริงพระพุทธศาสนาในแบบดังกล่าว คือข้อเท็จจริงและการเกิดขึ้นภายใต้ความเหมือนและความต่างที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 สถิติวัดและพระภิกษุในแต่ละนิกายในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2560/2017

สถิตินิกายสงฆ์เถรวาท				สถิตินิกายสงฆ์มหานิกาย			
มหานิกาย		ธรรมยุติกนิกาย		จีนิกาย		อนัมนิกาย	
วัด	พระ-เณร	วัด	พระ-เณร	วัด	พระ-เณร	วัด	พระ-เณร
36,934	258,995 (พ) 53,230 (ณ)	3,610	33,639 (พ) 6,712 (ณ)	15	-	21	300+(พ) 250+ (ณ)

ที่มา: ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี 2560 กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการกรมสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (สืบค้น 10 ตุลาคม 2561)

นอกจากนี้สถิติและข้อมูลเกี่ยวกับวัดอนัมนิกายในประเทศไทย มีทั้งหมด 21 วัด อยู่ในกรุงเทพฯ 7 วัด จังหวัดกาญจนบุรี 2 วัด และจังหวัดสงขลา จันทบุรี ยะลา อุดรธานี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี สมุทรสาคร และนครปฐม จังหวัดละ 1 วัด วัดเวียงดามในกรุงเทพฯ จำนวน 7 วัด มีชื่อและสถานที่ตั้ง ดังนี้

ตารางที่ 2 สถิติวัดของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย

วัด	ที่ตั้ง
วัดกุศลสมาคร (โผเพือกต้อ) CHÙA PHỎ PHUỐC	กรุงเทพฯ
วัดโกลาญเคราะห์ (ต้อเตต้อ) CHÙA TỪ TẾ	กรุงเทพฯ
วัดอนัมนิกายาราม (กว้างเพือกต้อ) CHÙA QUẢNG PHUỐC	กรุงเทพฯ
วัดสมณานัมบริหาร (กันเพือกต้อ) CHÙA CẢNH PHUỐC	กรุงเทพฯ
วัดอุภัยราชบำรุง (คั่นเียงต้อ) CHÙA KHÁNH VÂN	กรุงเทพฯ
วัดชัยภูมิการาม (ตีห่านต้อ) CHÙA THÚY NGẠN	กรุงเทพฯ
วัดมงคลสมาคม (โหยคั่นต้อ) CHÙA HỘI KHÁNH	กรุงเทพฯ
วัดเขตรนาบุญญาราม (เพือกเตียนต้อ) อ.เมือง CHÙA PHUỐC ĐIỀN	จันทบุรี
วัดอนัมนิกายเฉลิมพระชนมพรรษากาล (หรีอกทันต้อ) สองพี่น้อง CHÙA NGỌC THANH	สุพรรณบุรี
วัดธรรมปัญญารามบางม่วง (ฮึงถั่นต้อ) CHÙA HUNG THANH	นครปฐม
วัดเจริญบุญไพศาล (ฮึงเพือกต้อ) CHÙA HUNG PHUỐC	กาญจนบุรี
วัดมหายานกาญจนมาศราษฎร์บำรุง (คั่นซันต้อ) อ.เมือง CHÙA KHÁNH SANH	ยะลา
วัดหมื่นปีวนาราม (หย่างถ่อต้อ) CHÙA VẠN THỌ	ราชบุรี
วัดถ้ำเขาน้อย (ล้องเซ็งต้อ) อ.ท่าม่วง CHÙA LONG SƠN	กาญจนบุรี
วัดถาวราราม (คั่นถ่อต้อ) อ.เมือง CHÙA KHÁNH THỌ	กาญจนบุรี
วัดสุนทรประดิษฐ์ (คั่นอังต้อ) อ.เมือง CHÙA KHÁNH AN	อุดรธานี
วัดศรัทธาธิมพานิขาราม (โผเจียวต้อ) CHÙA PHỎ CHIẾU	สมุทรสาคร
วัดอุภัยภาติการาม (ซำปอกง – ตามบ่าวก้องเพ็กต้อ) อ.เมือง CHÙA TAM BẢO CÔNG	ฉะเชิงเทรา
วัดถาวราราม (คั่นถ่อต้อ) หาดใหญ่ CHÙA KHÁNH THỌ	สงขลา

วัดนพรัตนาราม (เพือกหล่อตือ) อ.มะขาม CHÙA PHUỐC THỌ	จันทบุรี
วัดศิริจรรยาธรรมปัญญาาราม (ฮึงเย็งตือ) อ.ธัญญะ CHÙA HUNG VÂN	ปทุมธานี

ที่มา : Website คณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย (ข้อมูล : 10 มีนาคม 2560)

พระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายมีการปฏิบัติพิธีกรรมคล้ายฝ่ายจีนิกายทุกประการ แต่มีพิธีบวช พิธีเข้าพรรษา พิธีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป คล้ายกับพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท ในขณะที่ฝ่ายจีนิกายไม่มี ส่วนการปกครองคณะสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้คณะสงฆ์เหล่านี้ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ในทำนองเดียวกันกับพระสงฆ์มอญ ที่ได้รับมาแล้วในรัชกาลที่ 4 แต่เนื่องจากพระสงฆ์จีนิกาย และอนัมนิกาย นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน และประกอบพิธีกรรมที่ต่างไปจากพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท คือ พระไทย และพระมอญ จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีทำเนียบสมณศักดิ์สำหรับพระสงฆ์เวียดนามขึ้นต่างหาก และโปรดเกล้าฯ ให้มีสมณศักดิ์ สำหรับพระสงฆ์จีนด้วยในคราวเดียวกัน อีกทั้งให้เลือกพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ขึ้นเป็นพระครู พระปลัด รองปลัด (เทียบด้วยสมุห์) ผู้ช่วยปลัด (เทียบด้วยใบฎีกา) และได้พระราชทานสัญญาบัตร มีราชทินนามและพัดยศ ซึ่งจำลองแบบมาจากพัดยศ ของพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท แต่มีขนาดเล็กกว่า คณะสงฆ์อนัมนิกายเดิมให้สังกัดกรมท่าซ้าย ในความดูแลของพระยาโชฎีกกราชเศรษฐี (ปั่น) และมีขุนอนัมนิสัยการ เป็นผู้ดูแลพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายควบคู่กันไป โดยให้เป็นผู้แทนติดต่อกับสำนักพระราชวัง กรมธรรมการ และกรมท่าซ้าย ต่อมาจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้โอนพระสงฆ์ทั้งฝ่ายอนัมนิกาย และจีนิกาย มาขึ้นกับกระทรวงธรรมการ เมื่อ พ.ศ. 2441/1898

ภาพที่ 3 วิธีประเพณีทางศาสนาที่ผสมผสานระหว่างเวียดนามแบบไทย ของของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย

(Picture : Online, 10 October 2018)

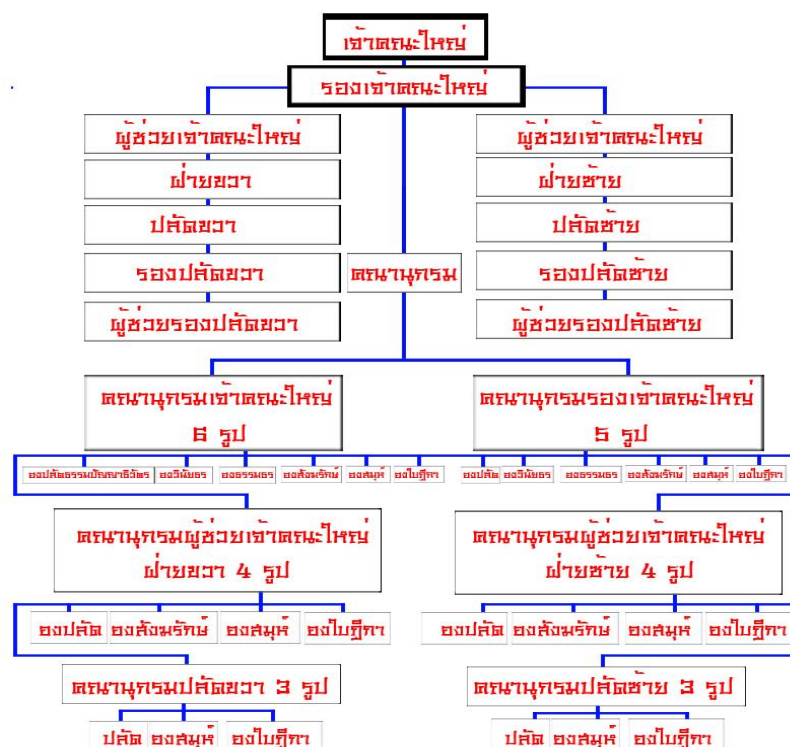
ภาพ 4 คณะสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกาย มีรูปแบบการบริหาร และการปกครองเป็นแบบของตนเอง เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505/1962 และมีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติคือกฎกระทรวงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2520/1977 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์อื่น จัดให้มีการดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ลัทธิินิกาย กฎหมาย และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช โดยมีโครงสร้างการปกครอง อยู่ภายใต้การกำกับของสมเด็จพระสังฆราช และกรมการมหาเถรสมาคม โดยมีหน่วยงานของภาครัฐคอยกำกับดูแลคือกรมการศาสนา ดังปรากฏตามแผนผังที่จำแนกได้ คือ

ภาพที่ 4 โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายอนันนิกายในประเทศไทย (ข้อมูล : Online : <https://www.anamnikaithai.com>, Website Annam Nikaya in Thailand)

โครงสร้างและตำแหน่งการปกครองของคณะสงฆ์อนันนิกาย

กฎกระทรวงฯ ได้กำหนดให้เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจในการวางระเบียบและออกคำสั่ง โดยไม่ขัดแย้งกับพระธรรมวินัย ลัทธินิกาย กฎหมาย พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช และระเบียบแบบแผนของทางราชการ เพื่อให้การปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อย กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2520 จึงได้กำหนดให้มีบรรพชิตเป็นผู้ปกครองตามตำแหน่ง โดยลำดับดังนี้คือ (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายอนันนิกายในประเทศไทย (ข้อมูล : Online : <https://www.anamnikaithai.com>, Website Annam Nikaya in Thailand)

จากภาพที่ 5 โครงสร้างการบริหารของคณะสงฆ์ฝ่ายอนันนิกาย จินนิกาย แยกส่วนกันบริหารในกลุ่มของตนเอง โดยในส่วนของอนันนิกายมีผู้นำสูงสุดหนึ่งรูป อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์ไทย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชที่ได้รับการสถาปนาโดยพระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุข และอยู่ภายใต้การกำกับโดยกรมการศาสนา และอยู่ภายใต้การปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับแก้ไข 2561/2018 ด้วยเช่นกัน ทั้งหมดต้องการสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของการปกครองคณะสงฆ์ฝ่ายอนันนิกาย ที่เป็นพัฒนาการร่วมของสังคมไทยและประเทศไทยในองค์รวมด้วยเช่นกัน

การคงอยู่และการดำเนินต่อไป

พัฒนาการของพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทย กลายเป็นส่วนหนึ่งและมีพัฒนาการในวงกว้างในกลุ่มชาวจีน ด้วยเหตุผลว่าชุมชนชาวจีนก็นับถือและให้การสนับสนุนมหายานแบบเวียดนามในประเทศไทย ข้อมูลพระพุทธศาสนาแบบจีนในประเทศไทย เกิดขึ้นและมีในภายหลังฝ่ายเวียดนาม แต่จีนแต่เดิมก็เป็นผู้สนับสนุนและมีส่วนร่วมกับวัดฝ่ายเวียดนามแต่แรกด้วยเช่นกัน เนื่องด้วยควมมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมร่วมกัน ดังปรากฏในงานของ Kanokwan Komalittipong (2007/2549) เรื่อง “The Administration of the Chinese Buddhist Sangha in Thailand-การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ที่ศึกษาถึงพัฒนาการของการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย รวมถึงงานของ Ongpalat Sittisak Thianya (Saekhow) (2014/2557) เรื่อง “Management of Efficiency in Public Welfare of The Anam Nikaya Buddhist Sangha in Thailand การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์อนันนิกายในประเทศไทย” ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแบบ “อนันนิกาย” โดยตรง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สะท้อนความเกาะเกี่ยวของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการเชื่อมต่อกับบริบทอื่น ๆ อาทิ การศึกษาหาความรู้ของพระภิกษุฝ่ายอนันนิกาย พระภิกษุสามเณรเข้ารับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ทำให้พระภิกษุสามเณรระหว่างนิกายมีความเชื่อมโยงไปมาหาสู่กันมากขึ้น การเรียนรู้ภาระงาน และกิจกรรมร่วมกันจึงเกิดขึ้นมากขึ้น ทำให้บทบาทของพระพุทธศาสนาฝ่ายอนันนิกาย มีพัฒนาการและเกาะเกี่ยวออกนอกกลุ่มเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกันมากขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบในองค์รวมด้วย

พระเวียดนามในประเทศไทย ชั้นแรกบวชมาจากดินแดนเวียดนาม คือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ ต่อมาเมื่อเวียดนามขัดแย้งกัน พระเวียดนามในประเทศไทยก็มีแต่ที่บวชอยู่ในประเทศไทย พระเวียดนามที่อยู่ในประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยน วัตรปฏิบัติบางประการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการอยู่ในดินแดนประเทศไทย อาทิ ถือนิสสัยบวชไม่ฉันอาหารเวลาวิกาล ครองผ้าสีเหลือง ไม่ใส่รองเท้า และถุงเท้า สำหรับข้อวัตรปฏิบัติอื่น ๆ ตลอดจนกิจพิธี คงทำตามแบบในเมืองเวียดนาม จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระฝ่ายเวียดนามมีสมณศักดิ์ และได้โปรดเกล้า ฯ ให้มาทำพิธีกึ่งเด็ก เป็นพิธีหลวงบ่อย ๆ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกิจพิธีคล้ายกับพระสงฆ์ไทยมากยิ่งขึ้นอีกหลาย ประการ ดังปรากฏในงานวิจัยของ Phrakusol Khanhlè , Wutthinant Kantatian (2017,248-257) ในเรื่อง “A Method of the Conservation of Ceremonies and Practices of Anamnikaya Sanga in Thailand” ที่ให้ข้อมูลว่า อนันนิกายมีพัฒนามากกว่า 200 ปี ยังดำเนินพิธีกรรมและรักษาส่งต่ออย่างต่อเนื่อง อาทิ 1) พิธีบูชาดาวนพเคราะห์ 2) พิธีสงฆ์น้ำพระพุทธรูปและหล่อเทียนพรรษา 3) พิธีบริจาตทานทั้งกระจาด 4) พิธีกรรมในเทศกาลถือศีลกินเจ 5) พิธีบูชาดาวนพเคราะห์ เป็นต้น หรือในงานของ ที่สะท้อนถึงความนับถือเป็นอัตลักษณ์และจิตวิญญาณของผู้นับถือ ดังปรากฏในงาน แม้งานวิจัยจะศึกษาในกลุ่มชาวจีนแต่ภาพเชื่อมต่อกันระหว่างวัดถาวราราม ที่หาดใหญ่ก็เป็นส่วนหนึ่งของวัดอนันนิกายใน

ประเทศไทยด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในงานของ พรทิพา บรรทมสินธุ์,เรวดี อังโพธิ์ (2017/2559) เรื่อง “Pyramid of Religion, Power, Identity and Community : the Interralation Between Mahayana Buddhism and the Thai-Chinese People in Had-Yai City-ปิรามิดแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน : ความผูกพัน ระหว่างพุทธศาสนายานกับชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่” ที่ชาวจีนก็ไปทำกิจกรรมร่วมกับทางวัดในฐานะที่เป็นวัดในทางพระพุทธศาสนาด้วย

จากหลักฐานข้อมูลที่ปรากฏสืบไปจนกระทั่งสมัยเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ครั้นยังคงทรงผนวชอยู่ ใครจะทราบลัทธิของพระเวียดนาม จึงทรงสอบถามองฮึง (ซึ่งต่อมาได้เป็นที่พระครูคุณานันท์ สมณจารย์องค์แรก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ) จึงได้ทรงค้นเคยขอบพระราชธรรมาศมาแต่ครั้งนั้น เมื่อพระองค์ได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติแล้ว พระเวียดนามก็ได้มีโอกาสเฝ้าฯ ได้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังจะเห็นได้ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระเวียดนามยังเข้าไปถวายรูปเขียน และกิมฮวยอั้งตัวยู่ทุกปี ส่วนพิธีงเด็กที่ได้ทำเป็นงานหลวงนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ทำเป็นครั้งแรก เมื่องานพระศพสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เมื่อปี พ.ศ.2404/1861 ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ เสด็จสวรรคต เมื่อปี พ.ศ.2408/1865 ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีงเด็กในพระบรมราชวังอีกครั้งหนึ่ง การพิธีงเด็ก จึงได้เข้าไปในระเบียบงานพระศพซึ่งเป็นการใหญ่ เป็นประเพณีสืบต่อมา

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงมีพระราชดำริเห็นว่า อดีตบูรพกษัตริย์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระสงฆ์มอญให้มีสมณศักดิ์เหมือนอย่างพระสงฆ์ไทย จึงเห็นสมควรจะทรงตั้งพระสงฆ์ที่มาแต่เวียดนามและเกิดในแผ่นดินสยามให้มีสมณศักดิ์เช่นกัน จึงมีพระราชดำริให้มีทำเนียบสมณศักดิ์สำหรับมหาดานขึ้นทั้งในส่วนจีนิกายและอนันนิกาย ทรงเลือกพระอนันท์ที่เป็นคณาจารย์ ตั้งเป็นตำแหน่งพระครู พระปลัด รองปลัด (เทียบด้วยสมุห์) ผู้ช่วย (เทียบด้วยใบฎีกา) ส่วนพระจีนันท์หัวหน้าเป็นตำแหน่งพระอาจารย์ (เทียบด้วยพระครู วิปัสสนา) และมีฐานานุกรม เป็นปลัด และรองปลัด เช่นเดียวกันกับพระเวียดนาม พระราชทานสัญญาบัตร มีราชทินนามกับพัดยศซึ่งจำลองแบบพัดยศของคณะสงฆ์ไทย แต่ทำเป็นขนาดย่อลงมา

ภาพที่ 6 วัดสุนทรประดิษฐ์ วัดอนันนิกายที่จัดให้มีการเรียนการสอนปริยัติสามัญ พบสัมภาษณ์พระกุศล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนของวัดสุนทรประดิษฐ์ จังหวัดอุดรธานี (ภาพผู้เขียน : 25 ตุลาคม 2561)

การรับรู้ต่อความเป็นพุทธศาสนาจากเวียดนาม

ในสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปการรับรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทยต่ออนันนิกายจะน้อยลง หรืออาจไม่ทราบด้วยซ้ำว่า อนันนิกายคืออะไร แต่อาจตีความว่าเป็น “พระจีน” ด้วยภาวะการรับข้อมูลเกี่ยวกับจีน อาทิ ภาพจำจากภาพยนตร์จีน เป็นต้น รวมถึงความเปลี่ยนแปลงทาง

กายภาพของศาสนสถาน วัตรปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับพระเถรวาทในประเทศไทยเสียมากกว่า สำนึกความเป็นอนันัมแบบไทย กับเวียดนามจึงคู่หู่กันไปด้วย

จนเมื่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทยแบบมหายานเวียดนาม กลายเป็นกระแสใหม่ที่มาพร้อมกับพระภิกษุชาวเวียดนามอย่างพระติช นัท ฮัน (Tich Nath Han) ที่เขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจำนวนมาก และถูกนำมาแปล สู่ภาษาไทย อาทิ “ศิลปะแห่งอำนาจ” รวมถึงบทบาทของท่านถูกตีความว่าเป็นพระสงฆ์แนวขบวนการพุทธใหม่ที่มีบทบาทในฐานะเป็นพุทธศาสนาเพื่อสังคม ท่านถูกกล่าวถึงในฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นต้นแบบเพื่อการศึกษาในแบบพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม ถูกกล่าวถึงในงานของ Pimalaporn Wongchinsri (2541/1998) ในเรื่อง Influence of Zen Buddhism on Thich Nhat Hanh's literary หรือในงานของ Phra Subchoo Mahaweero (Bunpila) (2554/2011) The Study of the Method of Practicing Mindfulness in Daily Life According to Thich Nhat Hanh's Way ที่กล่าวถึงความเป็นพระสงฆ์ที่นำหลักการทางพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่ จนกระทั่งมีการนิมนต์ท่านมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย รวมทั้งตั้งสาขาคือเป็นพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในประเทศไทยที่ชื่อว่า “หมู่บ้านพลัมในประเทศไทย และทำกิจกรรมที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในแบบเวียดนาม แต่อีกนัยหนึ่งพัฒนาการของพระพุทธศาสนา แบบดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับประเทศเวียดนามมากกว่า ส่วนอนันัมิกาย ที่มีพัฒนาการมาจากเวียดนาม ได้พัฒนาเป็นแบบไทยเสียมากกว่า อาทิ การฉันทะ การฉันทะ 2 มือ เป็นต้น โดยจะมีความ ใกล้เคียงกับบริบทของประเทศไทยมากกว่า ด้วยเหตุผลในเรื่องพัฒนาการทางการเมือง ที่กำหนดให้กายทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการปกครองของคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองแห่งรัฐ สมาชิกในศาสนาหรือผู้บวชอาจเป็นคนพื้นถิ่นซึ่งรักษาไว้เพียงเอกลักษณ์การสวด และรูปแบบหรือความเป็นเชื้อสาย ที่อาจพูดเวียดนามไม่ได้ หรืออาจเป็นกลุ่มคนไทย หรือจีน ที่มาบวชในแบบอนันัมิกายดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 7 หนังสือของ พระติช นัท ฮัน (Tich Nath Han) ที่ถูกแปลเป็นภาษาไทย ทำให้คนไทยรู้จักและมีความสนใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามเพิ่มมากขึ้น (ภาพ : Online, 10 ตุลาคม 2561)

บทสรุป

พระพุทธศาสนาอนันัมิกายประเทศไทย นัยหนึ่งเป็นการสะท้อนเอกลักษณ์ในแบบเวียดนามในประเทศไทย อีกความหมายหนึ่งสื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองผ่านมิติทางศาสนา ที่นอกเหนือจาก

การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมในบางประการ การที่พระพุทธศาสนาอันเป็นมรดกร่วมของทั้งประเทศที่ผสมรวมกันทั้งมหายาน มีปรากฏทั้งสองประเทศ ที่ในเวียดนามก็มีทั้งมหายานและเถรวาท ที่เนื่องในแบบเวียดนามและเถรวาทที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในเวียดนามปัจจุบัน วัดอนัมนิกายในประเทศไทยมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่ผสมผสานระหว่างจีน เวียดนาม และไทย วัดอนัมนิยามสร้างโบสถ์ที่มีชื่อฟ้า ไบระกา และหางหงส์อย่างไทย แต่มีการสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิ หอกลอง และหอรฆัง ซึ่งมีลักษณะคล้ายสถาปัตยกรรมจีนส่วนรูปเคารพที่เป็นสัญลักษณ์ของวัดเวียดนาม คือ รูปท้าวมหาชมพู ดังนั้นอนัมนิกายในประเทศไทย จึงเป็นภาพแทนความเชื่อมโยงทางพระพุทธศาสนาระหว่างเวียดนามและไทย รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองประวัติศาสตร์ร่วมกัน ในส่วนของพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามผ่านพระติชนัทธันท์ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้พระพุทธศาสนาถูกทำการศึกษาและทำความเข้าใจมากขึ้น จนกระทั่งมีพัฒนาการผ่านหนังสือ การเผยแพร่และการดำเนินกิจกรรมของพระพุทธศาสนาแบบมหายานในประเทศไทย ทั้งมีการก่อตั้งวัดสาขาของพระพุทธศาสนาแบบเวียดนามในชื่อวัดพลัม ที่จังหวัดนครราชสีมาประเทศไทยด้วย ดังนั้นอนัมนิกาย หรือมหายานแบบเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งและอยู่ในการรับรู้ของชาวพุทธไทยหรือสังคมไทยในองค์กรร่วมด้วย

บรรณานุกรม

- กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการกรม. (2560). **ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี 2560**. สำนักงานเลขาธิการกรม : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ถนอม อานามวัฒน์. (2516). **ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมร และญวน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin. (2548). **เหวียด เกี้ยว: ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดินทร์เดชา, เจ้าพระยา. (2550). **อานามสยามยุทธ : ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับลาว เขมร และญวน**. กรุงเทพฯ : โฆษิต.
- พรทิพา บรรทมสินธุ์, เรวดี อั้งโพธิ์. (2559). **Pyramid of Religion, Power, Identity and Community : the Interrelation Between Mahayana Buddhism and the Thai-Chinese People in Had-Yai City-ปิรามิดแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน : ความผูกพัน ระหว่างพุทธศาสนามหายานกับชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่**. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มรกตวงศ์ ภูมิพลับ. (2556). **เส็กเก็ม-ส่วยมุต: ประวัติศาสตร์การรับรู้มหายุทธสยามพ่าย ในมุมมองของเวียดนาม**. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา. 32 (1) : 87-113.
- Chi Minh, Ha Van Tan, Nguyen Tai Thu . (1993). **Buddhism in Vietnam**. Hanoi : Thế Giới Publishers.
- Kanokwan Komalittipong. (2007/2549). **The Administration of the Chinese Buddhist Sangha in Thailand-การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย**. Dissertation for Degree of Doctor of Philosophy (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (Thai Language).

- Krishna Thongkaew, Somsak Srisontisuk / Viyouth Chamruspanth. (2014). **Legitimate Power and Authority in Social Mobility of Vietnamese Thai-อำนาจชอบธรรมและสิทธิอำนาจในการเลื่อนชั้นทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม**. Journal of Mekong Societies: 10 (3) September-December 2014 : 123-146.
- Moragotwong Phumplab. (2010). **The Diplomatic Worldviews of Siam and Vietnam in the Pre-colonial Period (1780s-1850s)**. Master thesis, National University of Singapore.
- Narongsakdi Kuboonya-aragsa, Pisit Boonchai, Paiboon Boonchai (2018). **The Role of Ethnic Thai-Vietnamese People in Effecting Changes. On the Thai Economy, Society and Culture-บทบาทของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม**. Nakhon Phanom University Journal; 8 (2) May – August 2018 : 107-116.
- Ongpalat Sitthisak Thianya (Saekhow). (2014). **Management of Efficiency in Public Welfare of The Anam Nikaya Buddhist Sangha in Thailand-การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย**. Dissertation for Degree of Doctor of Philosophy (Buddhist Management) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (Thai Language).
- Ongsorapananampoch (Phisit Thianbao/Sriwicha). (2013). **The Development of The Models of the Effective Management in Anamnikāya Saṅgha in Thailand-การพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย**. Dissertation for Degree of Doctor of Philosophy (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (Thai Language).
- Phakorn Chatjareunsuk. (2558/2015). **Values and Changes of Temples Under The Chinese Buddhist Order of the Sangha in Thailand: A Case Studies of Chinese Temples in Bangkok-คุณค่าและการเปลี่ยนแปลงของวัดจีน ในสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: วัดจีนในกรุงเทพฯ**. Master of Architecture Faculty of Architecture: Chulalongkorn University.
- Phra Subchoo Mahaweero(Bunpila). (2011). **The Study of the Method of Practicing Mindfulness in Daily Life According to Thich Nhat Hanh's Way**. A Thesis of Degree of Master of Arts (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakusol Khánhlê, Wutthinant Kantatian (2560/2017). **A Method of the Conservation of Ceremonies and Practices of Anamnikaya Sanga in Thailand-รูปแบบการสืบสานอนุรักษ์พิธีกรรมและการปฏิบัติของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย**. Journal of Graduate School Review.13 (1) Special Issue : 248-257.
- Pimalaporn Wongchinsri (2541). **Influence of Zen Buddhism on Thich Nhat Hanh's literary**. Graduate School Master Arts (Comparative Literature) Chulalongkorn University. Bangkok. (Thailand).

- Sommai Chinnak, PhrakruSarakijkosol. (2016). **The Buddhism in Vietnam: History, Cultural and Social Relationship-พุทธศาสนาในเวียดนาม: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม**. Journal of International Studies, Prince of Songkla University. 6 (2) : July – December : 1-26.
- Sujane Kanparit (2018/2561). **The Contestation over the Indochinese Peninsula between the Siamese Court and the Nguyễn Lord from the Late Eighteenth Century to the Early Nineteenth Century-ศึกชิง 'กัมพูชา' และ 'ฮาเตียน' ระหว่างราชสำนักสยามและตระกูลเหงวียนช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19**. The Thammasat Journal of History. 5 (1) : (January-June 2018/2561) : 117-175.
- Thich Nguyen Chon- (Nguyen Khuong Dan). (2008). **The Recovery of Vietnamese Buddhism in the 20th Century**. The Degree of Master of Arts (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tai th Nguyen, Editor. (2009). **The History of Buddhism in Vietnam. Council for Research in Values**. Warchington: The Council for Research in Values and Philosophy.
- Ven . Tran Duy Hieu. (2008/2551). **A Study of Annam-Nikaya in Thailand**. The Degree of Master of Arts (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wu Zhibin. (2017). **The Development of Chinese Nikaya Mahayana Buddhism in Thailand**. Chinese Stuide Juournal Faulty of Humanities and Social Science Dhonburi Rajabhat University Vol .10 No. 2 (2017) : July-December 2017 : 169-185.

การพัฒนาชีวิตของผู้ประสบความสูญเสียตามหลักพุทธจิตวิทยา Life Development of the Victims According to Buddhist Psychology Principles

ทิพย์ธิดา ณ นคร

Tiptida Na Nakorn

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Buddhist Psychology

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : na.tiptida@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 ตุลาคม 2563

บทคัดย่อ

ความสูญเสียที่เกิดขึ้นในชีวิต ถือเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นกับทุกชีวิตเป็นเรื่องธรรมดา แต่การทำความเข้าใจยอมรับในความสูญเสียนั้นอาจทำได้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมีภูมิคุ้มกันของแต่ละบุคคล การมีสติยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถลุกขึ้นมาเพื่อดำเนินชีวิตได้ต่อไป การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและการให้กำลังใจ ศาสตร์สาขานี้ที่มีชื่อเรียกว่า จิตวิทยาแนวพุทธ เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม อันได้แก่ สติปัฏฐาน 4 และไตรลักษณ์ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งหมายที่จะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง

คำสำคัญ : การพัฒนา, หลักพุทธ, จิตวิทยา

Abstract

The loss is a crisis that occurs in all life, it is common but accepting loss may be different. It depends on individual immunity, consciousness, acceptance of change and able to rise up to continue living. The application of Buddhist principles in healing and encouragement. This field of science is known as Buddhist psychology which is a concept that is rooted in the teachings of Buddhism, namely Mindfulness 4 and Trinity. These principles are intended to teach a person the natural reality of all things.

Keywords : Development, Buddhism, Psychology

บทนำ

พระพุทธศาสนามีทัศนะว่า มนุษย์หรือสัตว์ในโลกนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญของร่างกายอยู่ 2 ส่วนคือ กายและจิต แต่ให้ความสำคัญกับจิตเพราะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมที่กายแสดงออกมา และมีหลักการว่า จิตสามารถฝึกฝนได้ตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 จนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาจิตที่สมบูรณ์

ด้วยสติและสัมปชัญญะก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับปัจเจกบุคคลในด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางจิตใจและสติปัญญา บุคคลที่เข้าใจชีวิตและมีสติพร้อมรับความสูญเสียต่าง ๆ ได้ สำหรับประโยชน์ระดับสังคม คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นได้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

ความสุขของคนเราอยู่ที่ทางกาย และความสุขทางจิตของเรานั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับปัญหาเรื่องความเกิด ความแก่ ความเจ็บและความตายนั่น เป็นเพราะความเจ็บป่วยนั้นเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของชีวิตที่ต้องดำเนินไปตามกฎของธรรมชาติ ซึ่งไม่มีใครปฏิเสธได้ ดังมีพระพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย โรค 2 อย่างนี้ คือ โรคทางกาย 1 โรคทางใจ 1 สัตว์ผู้อ้างตนเองว่าไม่มีโรคทางกาย ตลอดระยะเวลา 1 ปีบ้าง 2 ปีบ้าง 3 ปีบ้าง 4 ปีบ้าง 5 ปีบ้าง 10 ปีบ้าง 20 ปีบ้าง 30 ปีบ้าง แม้ยิ่งกว่า 100 ปีบ้าง ยังพอมีอยู่ แต่สัตว์ผู้จะกล่าวอ้างว่า ตนเองไม่มีโรคทางใจตลอดระยะเวลาแม้เพียงครู่เดียวหาได้ยากยิ่ง ยกเว้นท่านผู้หมดกิเลสแล้ว” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/156-157/191-192) หากว่าร่างกายของเรานั้นเกิดเจ็บป่วยขึ้นมา จะส่งผลกระทบต่อความทุกข์ทางใจเช่นเดียวกัน หากจิตใจเราไม่มีความสุขเป็นทุกข์เครียดกังวลจะส่งผลกระทบต่อความเจ็บป่วยทางกายขึ้นมาทันที

มีพระพุทธพจน์ว่า “เมื่อเรตรีกตรองอยู่นานเกินไป ร่างกายก็เหน็ดเหนื่อย เมื่อร่างกายเหน็ดเหนื่อยจิตก็ฟุ้งซ่านไป เมื่อจิตฟุ้งซ่านไปจิตก็ห่างจากสมาธิ” พระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวโยงระหว่างกายกับจิตที่ต้องอิงอาศัยกันและกัน ถ้ามีร่างกายหรือจิตเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญแก่จิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะความเป็นอารยะธรรมของมนุษย์ทั้งในส่วนของปัจเจกชน และสังคมที่เขาวัดกันด้วยความก้าวหน้า ของจิต ดังมีพระพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้ามีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ” (ส.ม. (ไทย) 19/474/131, อง.ปญจก. (ไทย) 22/23/17) บุคคลจะทำดีหรือไม่ดีก็เพราะการสั่งสมของจิตว่า “ผู้มีปัญญาควรรักษาจิตที่เหน็ดเหนื่อยได้ยากยิ่งละเอียดยิ่ง ชอบแผ่หาแต่อาภรณ์ที่ปรารถนา เพราะจิตที่คุ้มครองแล้วย่อมนำสุขมาให้

ความหมายของคำว่า การพัฒนาชีวิต ความสูญเสียและพุทธจิตวิทยา

ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้คำนิยามของการพัฒนาพฤติกรรม การสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างและหลักพุทธจิตวิทยาที่จะนำมาใช้ในการเยียวยาจิตใจในครั้งนี้

การพัฒนาชีวิต หมายถึง การที่บุคคลตั้งเป้าหมายในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การสร้างสิ่งที่ดีๆ ด้วยการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิต ด้วยการเอาชนะใจตนเองและพยายามรักตัวเองและพัฒนาความมั่นใจของตนเองให้มีมากขึ้น ควรให้อภัยและปล่อยวาง ถ้าทำได้อย่างนี้แล้ว การปรับเปลี่ยนชีวิตของตนเองก็จะไปในทางที่ดีกว่าเดิม ถึงเวลาที่จะนึกถึงตัวเองแล้ว ดังนั้น จงทำในสิ่งที่ตนรักและรักในสิ่งที่ทำดีกว่า การคิดว่าตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้นได้นั้นเป็นอะไรที่เข้าที่ และถ้าเราลงมือทำด้วย ชีวิตก็จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นตามที่ใจที่เราคิด (อริยา คูหา, 2556) ถึงแม้เราอาจไม่เห็นผลการเปลี่ยนแปลงอย่างที่ใจต้องการได้ทุกวันหรือทุกครั้งที่พยายาม แต่การเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้นทีละน้อยย่อมให้ผลดีแก่เรานั่นเอง

ความสูญเสีย หมายถึง การหมดไป, การสิ้นไป, ความเสียหาย, ความทรุดโทรม, การได้รับบาดเจ็บ, สาเหตุของความสูญเสียหรือความเสียหาย, การสูญเสียไปทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เช่น การสูญเสียชีวิต การสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ และการสูญเสียอวัยวะมีลูกตาทั้งสองข้าง เป็นต้น

พุทธจิตวิทยา คือ ความเข้าใจเบื้องต้นในหลักความเป็นจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ ได้แก่ ชีวิตและความเป็นไปของชีวิต ระบบพัฒนามนุษย์ได้ด้วยไตรสิกขา สารสำคัญของพุทธจริยาใน เรื่องจิตและกรรม ศึกษาหลักปฏิบัติธรรมเพื่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขและสงบเย็น ฝึกพัฒนาด้านตนเองตามแนวพุทธ

ธรรม เน้นการเรียนรู้ปริยัติและปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อให้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติสู่ปฏิเวธ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

สรุปแล้วว่า พุทธจิตวิทยา Buddhist Psychology หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์จิตที่สัมพันธ์กันกับทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของ จริตของชีวิต เข้าใจสาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริง คือ นิโรธ การปฏิบัติเพื่อเผชิญปัญหาโดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ ไม่เกิดความท้อแท้สิ้นหวังให้สู้และเผชิญกับทุกข์ อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาชีวิตด้วยหลักพระพุทธศาสนา

การพัฒนา คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ในทางพระพุทธศาสนาได้ กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ไว้ว่า ความประพฤติดุจจริตทางกาย ทางวาจา และอาชีวะเป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านพฤติกรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เคยชิน ศิลเป็นเครื่องมือที่ใช้หรือในทางสังคมทั่วไปเรียกว่าวินัย วินัยนั้นเป็นจุดเริ่มต้นในขบวนการแห่งการศึกษา และการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นเครื่องมือจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ศิลหรือวินัยจะช่วยจัดให้เกิดความเป็นระเบียบในความเป็นอยู่ และเอื้อโอกาสให้เกิดการพัฒนาจนสามารถทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมเกิดความเคยชินที่ตรงตามแบบอย่างของศิลปะที่กำหนดไว้แล้วซึ่งมีผู้อธิบายความหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2553, น.13) ได้ให้ความหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ว่า การกระทำของบุคคลทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอกซึ่งเป็นไปตามเจตจำนง หรือเจตนาที่มุ่งหมายเอาไว้กับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เห็นได้ง่ายคือ พฤติกรรมทางกายและวาจาที่ไม่ดี เช่น การแสดง ความเห็นแก่ตัวการทำทุจริตต่างๆ และการแสดงวาจาทุจริตเป็นต้นพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นการกระทำที่สุจริต และการแสดงวาจาที่สุจริตนั่นเอง

ทองหล่อ วงษ์อินทร (2523, น.126) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยการสร้างสัญลักษณ์หรือภาพให้ปรากฏในสมองเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดแนวทางสำหรับพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกในการเรียนรู้ความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ

สิริอร วิชชาวุธ (2556, น.1) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หมายถึง การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอย่างหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบ ๆ ด้านเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นตามลำดับไปในทางที่ดี

พฤติกรรมมนุษย์ในทางที่ดีเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในทางดีคือ ผู้มีความเมตตา หมายถึง ความรักหรือการแผ่เมตตาความปรารถนาดี หรือการบำเพ็ญคุณประโยชน์ซึ่งตรงกันข้ามกับความพยาบาทหรือการปองร้ายคนอื่น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้แผ่เมตตาไปยังสรรพชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉานก็ตาม ถ้าปัจเจกบุคคลสามารถปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการแผ่เมตตาได้ ความขัดแย้งทั้งหลายก็ไม่ต้องแก้ไขด้วยวิธีเผชิญหน้ากัน แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยสันติวิธี เพราะคนที่มีความเมตตาแน่นจะเอื้ออาทรต่อคนที่ประสบความเดือดร้อน ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าทรงทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มวลมนุษยชาติแน่นอนพระพุทธเจ้าไม่ได้ไปแจกสิ่งของให้แก่ใคร ๆ แต่ทรงสั่งสอนให้คนมีฐานะมั่งคั่งร่ำรวยทั้งหลายให้มีจิตใจประกอบไปด้วยเมตตาและช่วยเหลือเกื้อกูลแก่สังคม ทำให้คนเหล่านั้นกลายเป็นคนใจบุญเช่น อนาถ บิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา มหาอุบาสิกา เป็นต้น

พฤติกรรมมนุษย์ในทางที่ไม่ดี เป็นพฤติกรรมมนุษย์ในทางที่ไม่ดีคือ การกระทำความชั่วทางกาย ทางวาจาและทางใจ ขาดการรักษาจิตใจด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษของคนที่ไม่มีความดีกับปาฏิหาริย์ว่า ดูก่อนคบหาดีทั้งหลาย คนที่มีสติแล้วในโลกนี้ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งโลกอย่างใหญ่อันมีความประมาทเป็นเหตุ สติวิบัติอันนี้เป็นโทษแห่งสติวิบัติของคนทุศีลข้อที่หนึ่ง เกียรติศัพท์อันลือชื่อของคนทุศีลมีสติวิบัติแล้วย่อมกระดองไป อันนี้เป็นโทษข้อที่สองแห่งสติวิบัติของคนทุศีล อีกข้อหนึ่งคนทุศีล มีสติวิบัติแล้วจะเข้าไปสู่บริษัทใด ๆ คือ ชัตติยบริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท หรือสมณบริษัท ย่อมครั่นคร้ามก่อกวน อันนี้เป็นโทษข้อที่สามแห่งสติวิบัติของคนทุศีล อีกข้อหนึ่ง คนทุศีลมีสติวิบัติแล้วย่อมตายอย่างไม่มีสติ อันนี้เป็นโทษข้อสี่แห่งสติวิบัติของคนทุศีล อีกข้อหนึ่ง คนทุศีลมีสติวิบัติแล้วเบื่องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกย่อมเข้าถึงอบายทุกตวิบาตตรก อันนี้เป็นโทษข้อที่ห้าแห่งสติวิบัติ

กระบวนการบูรณาการแนวคิดทางศาสนาสอดคล้องกับแนวคิดทางสุขภาพภายใต้แนวคิดที่ว่า จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นและตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกายว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อใดกายป่วยจิตก็ป่วยไปด้วย เมื่อจิตป่วยความพร้อมในการรับข้อมูลต่างๆ ย่อมลดน้อยถอยลง ส่งผลให้กิจกรรมการดูแลรักษาที่ให้ไม่ได้ผลเต็มประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้น ความเสื่อมถอยและการสูญเสียชีวิตอย่างหนึ่งย่อมเป็นความสูญเสียที่ส่งผลต่อหลายชีวิตอย่างชัดเจนไม่น้อยอย่างมีนัยยะสำคัญยิ่ง (Parkes CM, 1986) การเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก ส่งผลต่อความทุกข์ทรมานทั้งทางจิตใจและร่างกายอย่างรุนแรง บางคนถึงกับล้มป่วย และบางคนถึงแก่ความตายในสภาวะของการสูญเสียที่สามารถเกิดขึ้น ได้แก่ บุคคลทุกคนนั้นมิได้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของความโศกเศร้า (Stroebe MS, Stroebe W., 2008) ในทางตรงข้ามการศึกษาจำนวนมากรวมทั้งคัมภีร์ทางพุทธศาสนาแสดงว่า ผู้สูญเสียสามารถใช้การจากไปของผู้เป็นที่รักให้เป็นโอกาสในการพัฒนาชีวิตได้ ตัวอย่าง เช่น นางปฏาจารา และนางกิสสาโคตมี เป็นต้น

พระนางกิสสาโคตมีเถรี (คณาจารย์สำนักพิมพ์ธรรมสภา, 2555) หรือพระนางกิสสาโคตมีเกิดในวรรณะแพศย์ มีชื่อเดิมว่า โคตมี แต่เพราะมีร่างกายผอมหลายคนจึงตั้งชื่อให้ใหม่ว่า กิสสาโคตมี แปลว่า นางโคตมีผอมในชั้นเดิมนั้นเคยมีอดีตเป็นถึงธิดาของมหาเศรษฐีแห่งเมืองสาวัตถี แต่ต่อมาเกิดประสบวิฤตการณ์บางอย่างทำให้กลายมาเป็นคนจน อย่างไรก็ตามท่านยังถือว่ามิบุญอยู่เพราะท่านได้แต่งงานกับบุตรของมหาเศรษฐีอีกคนหนึ่ง สุดท้ายหลังการเสียชีวิตของบุตรของนาง ทำให้นางมีความเศร้าโศกเสียใจมากจนมาได้พบพระพุทธเจ้า และทรงใช้อุบายแก้ความทุกข์ใจของนางจนเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

พระนางกิสสาโคตมีเถรี เดิมเกิดในสกุลคนเชื้อไข ในกรุงสาวัตถีเป็นแต่เศรษฐีตระกูลหนึ่งในเมืองสาวัตถีประสบเคราะห์กรรม คือ เงินและทองกลายเป็นถ่าน แต่เมื่อนางกิสสาโคตมีมาแต่ถ่านเหล่านั้น ถ่านก็กลับกลายเป็นเงินและทองอย่างเดิม เศรษฐีจึงส่งนางมาเป็นลูกสะใภ้ แต่ก็ไม่วายที่จะถูกคนเหล่านั้นเหยียดหยามว่ามาจากตระกูลคนยากจน ต่อมานางจึงให้กำเนิดบุตรแต่บุตรนั้นก็ตายจากไป เมื่อบุตรอายุเพียง 3 ขวบ การตายของบุตรจึงทำให้นางตกอยู่ในความทุกข์อย่างหนักถึงขนาดอุ้มศพลูกไปทุกหนทุกแห่งจนกระทั่งมาพบพระพุทธเจ้าขณะประทับอยู่ ณ วัดพระเชตุวันในเมืองสาวัตถี

พระพุทธเจ้าทรงแนะนำอุบายคลายความทุกข์โดยการให้นางไปเสาะหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากบ้านที่ไม่เคยมีคนตายเลยทุกบ้าน แต่ปรากฏว่า นางต้องผิดหวังเพราะทุกบ้านนั้นก็ล้วนแต่มีคนตายทั้งสิ้น ในที่สุดนางจึงได้ข้อสรุปว่า ความตายเป็นเรื่องธรรมดาของคนหรือสิ่งมีชีวิต ไม่มีใครเกิดมาแล้วไม่ตายเลย การตายของบุตรตนจึงเป็นเรื่องธรรมดาเรื่องหนึ่งของชีวิต เมื่อคิดได้แล้วนางจึงสำเร็จเป็นพระโสดาบันบุคคลทั้งที่ยังไม่ได้บวช (พระครูกลยาณสิทธิวัฒน์, 2555) เมื่อนางบวชเป็นภิกษุณีแล้วได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมบำเพ็ญจิตภาวนาโดย

ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 และหลักของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง เป็นสภาพทนอยู่ไม่ได้ และ อนัตตา บังคับบัญชาไม่ได้และได้มีการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ เพราะการรับรู้ความจริงนั้น พระพุทธเจ้าได้แสดงหลักฐานไว้ในสติปัฏฐาน 4 ที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร (ที.ม. (ไทย) 10/375/304) มีทั้งส่วนที่เป็นสมณะและวิปัสสนา ซึ่งผู้เขียนได้เลือกศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นวิปัสสนา ดังต่อไปนี้

โดยนางได้พิจารณาจากเปลวเทียนในอุโบสถจนได้บรรลุอรหัตผล ท่านได้รับการยกย่องจากองค์พระ ศาสตราจารย์ เป็นเอตทัคคะผู้เลิศในทางด้านทรงจิวระเศร้าหมองยิ่งกว่า ภิกษุณีรูปใดในพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า ทรงวิเคราะห์จิตของนางกิสาคโคตมี นางเชื่อว่า ลูกของเธอยังไม่ตาย และยอมรับไม่ได้ พยายามที่จะรักษาลูก ให้หาย และพระพุทธเจ้าทรงใช้เทคนิควิธีการโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนางให้ไปหาแม่ลัดพันธ์ ผักกาดมาจากบ้านที่ไม่มีคนตาย นางไปหาไม่รู้ที่บ้านต่อกับบ้านก็ไม่มีทุกคนบอกกับนางว่า ไม่มี ทุกบ้านมีคน ตายทั้งนั้น จิตของนางเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้คิดว่า ทุกคนเกิดมาต้องตาย ต้องพลัดพรากจากของรัก ทั้งนั้น จนทำให้นางได้บวชเป็นภิกษุณีในพุทธศาสนา และต่อมาท่านได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์นามว่า กิสาคโคตมีเถรี

พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์จิตของนางกิสาคโคตมีว่า นางเชื่อว่าลูกของเธอยังไม่ตาย และยอมรับไม่ได้ พยายามที่จะรักษาลูกให้หาย และพระพุทธเจ้าทรงใช้เทคนิควิธีการโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนางให้ ไปหาแม่ลัดพันธ์ผักกาดมาจากบ้านที่ไม่มีคนตาย นางไปหาไม่รู้ที่บ้านต่อกับบ้านก็ไม่มีทุกคนบอกกับนางว่า ไม่มี ทุกบ้านมีคนตายทั้งนั้น จิตของนางเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้คิดว่า ทุกคนเกิดมาต้องตาย ต้องพลัดพราก จากของรักทั้งนั้น จนทำให้นางได้บวชเป็นภิกษุณีในพุทธศาสนา

พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของแคว้นชาวกรูอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศ อินเดีย ส่วนชาวนิคมนักมาสธัมมะเป็นหมู่บ้านชุมชนใหญ่มีคนในตลาดที่พลุกพล่านไปด้วยประชาชน ไม่มี กำแพงกั้นและปราศจากกษัตริย์ปกครองเหมือนนครโดยทั่วไป ชาวแคว้นกรูในสมัยนั้นมีสุขภาพแข็งแรงและ สภาพแวดล้อมสมบูรณ์ฤดูกาล และอาหารที่เหมาะสมทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตในแคว้นกรูมีคนกล่าวถึงการ เจริญสติปัฏฐาน 4 ให้ทุกคนมีความพากเพียรในการเจริญสติปัฏฐานอย่างกว้างขวาง เพราะทำให้ตนเองและ ครอบครัวมีความสุข ทำให้หมู่บ้านและชาวบ้านโดยรอบก็มีการประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน 4 ทั้งหมด พร้อมกับทูลขอให้พระผู้มีพระภาคจึงตรัส สติปัฏฐาน 4 แก่ชาวแคว้นกรูทั้งหมดได้ประพฤติปฏิบัติ กันถ้วนหน้าอย่างมีความสุข จนสิ้นอายุขัยของตนเอง

การพัฒนาชีวิตและจิตใจตามหลักจิตวิทยา

จิตวิทยา คือ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาหาคำอธิบายว่า ความคิด, ความรู้สึกและ พฤติกรรมต่าง ๆ ของคน ในขณะที่จิตวิทยาสังคมนั้นมีการค้นคว้าหาพฤติกรรมของคนที่ได้รับผลกระทบ หรืออิทธิพลจากการแสดงออก, จากการจินตนาการ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2553) หรือการแสดงนัยยะ ของผู้อื่นอย่างไรก็ตาม นิยามของคำว่า ความคิด, ความรู้สึก, พฤติกรรมใช้ในความหมายนี้รวมถึงตัวแปรทาง จิตวิทยาที่สามารถวัดเป็นปริมาณได้แสดงออกมาให้เห็นได้แน่นอน

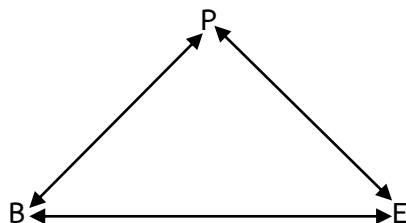
ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือ มีหลายปัจจัยด้วยกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ของทีมงานนั้น ๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย คือ 1) เต็มใจที่จะทำงานนั้น ผู้ที่มีความ เต็มใจทำงาน ถ้างานที่เราทำนั้น เราเต็มใจที่จะทำงานๆ นั้นก็จะออกมาเต็มประสิทธิภาพของตัวเอง แต่ ในทางกลับกันถ้าเราถูกบังคับให้ทำงานนั้นประสิทธิภาพในการทำงานของเราก็จะลดลง 2) ความชำนาญ ทักษะที่จะทำงานนั้นออกมาให้มีคุณภาพ ถ้าขาดข้อนี้ไปต่อให้มีความเต็มใจในการทำงานก็ไม่สามารถทำงาน นั้นออกมาได้คุณภาพแน่นอน

การปรับพฤติกรรม คือ การเรียนรู้ทางสังคมด้วยการรู้คิดจากการเลียนแบบมี 2 ชั้น คือ ชั้นแรกเป็นชั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) (ศิริพงษ์ เสาภาวัน, 2553) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ ชั้นที่ 2 เรียกว่าชั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ การแบ่งชั้นของการเรียนรู้แบบนี้ทำให้ทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนดูราแตกต่างจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยมชนิดอื่นๆ การเรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น 2 ชั้นคือ ชั้นที่ 1 ชั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบชั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญเป็นลำดับ 2 ลำดับ ชั้นที่ 2 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขึ้นกับการรับมาซึ่งการเรียนรู้จะเห็นว่าส่วนประกอบทั้ง 2 อย่างของการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Processes) ความใส่ใจที่เลือกสิ่งเร้ามีบทบาทสำคัญในการเลือกตัวแบบสำหรับชั้นการกระทำ (Performance) นั้นขึ้นอยู่กับผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับแรงเสริมซึ่งเป็นแรงจูงใจ กระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้ ดังนั้น การใช้หลักดังกล่าวควรจะใช้ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ ด้วยหลักการชมที่ประสิทธิภาพ

การทดลองของเบนดูราที่เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบมีผู้นำไปทำซ้ำ ปรากฏผลการทดลองเหมือนกับเบนดูราได้รับ นอกจากนี้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ใช้แบบการเรียนรู้ โดยวิธีการสังเกตในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา เบนดูราได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy Theory) เป็นทฤษฎีที่อัลเบิร์ต เบนดูรา (Albert Bandura) (Bandura, 1977) พัฒนาขึ้นในระยะแรกเบนดูราได้เสนอกรอบ แนวคิดไว้ว่ากระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ควรมีลักษณะของการกำหนด การอาศัยซึ่งกันและกันของตัวแปร 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ปัจจัยภายในบุคคล Internal person factor = P ได้แก่ ความเชื่อ การรับรู้ตนเองได้
 - 2) เงื่อนไขเชิงพฤติกรรม Behavior condition = B ได้แก่ ตัวแปรที่เกิดจากผู้เรียนตัว เช่น ความคาดหวังของผู้เรียน
 - 3) เงื่อนไขเชิงสิ่งแวดล้อม Environmental condition = E ได้แก่ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ
- สามารถอธิบายได้ว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (P) กับพฤติกรรม (B) เป็นการรับรู้ ความคิดของบุคคลที่จะกำหนดว่าจะแสดงพฤติกรรมใด ในขณะที่เดียวกันการกระทำพฤติกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการรับรู้ของบุคคล เช่นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม (E) และบุคคล (P) ความคาดหวังและความสามารถทางปัญญาของบุคคลจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป โดยอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม (E) ในขณะที่บุคคล (P) ก็จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม (P) เช่นกัน ซึ่งปฏิกิริยาของบุคคลจะแตกต่างกันออกไปตาม สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่บุคคลนั้น...อาศัยอยู่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม (E) พฤติกรรม (B) พฤติกรรม จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม (E) ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่าแต่ละองค์ประกอบมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน และจะมากหรือน้อยแตกต่างกันออกไป ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ประกอบนี้มีลักษณะต่อเนื่องเป็นขั้นตอน เป็นระบบที่เกี่ยวกันไว้ (Interlock system) โดยแต่ละองค์ประกอบต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ซึ่งอิทธิพลแต่ละอย่างจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม (Bandura, 1977) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล เจือปนเชิงพฤติกรรม และปัจจัยสภาพแวดล้อม (Bandura, 1977)

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล

P = บุคคล

E = สิ่งแวดล้อม

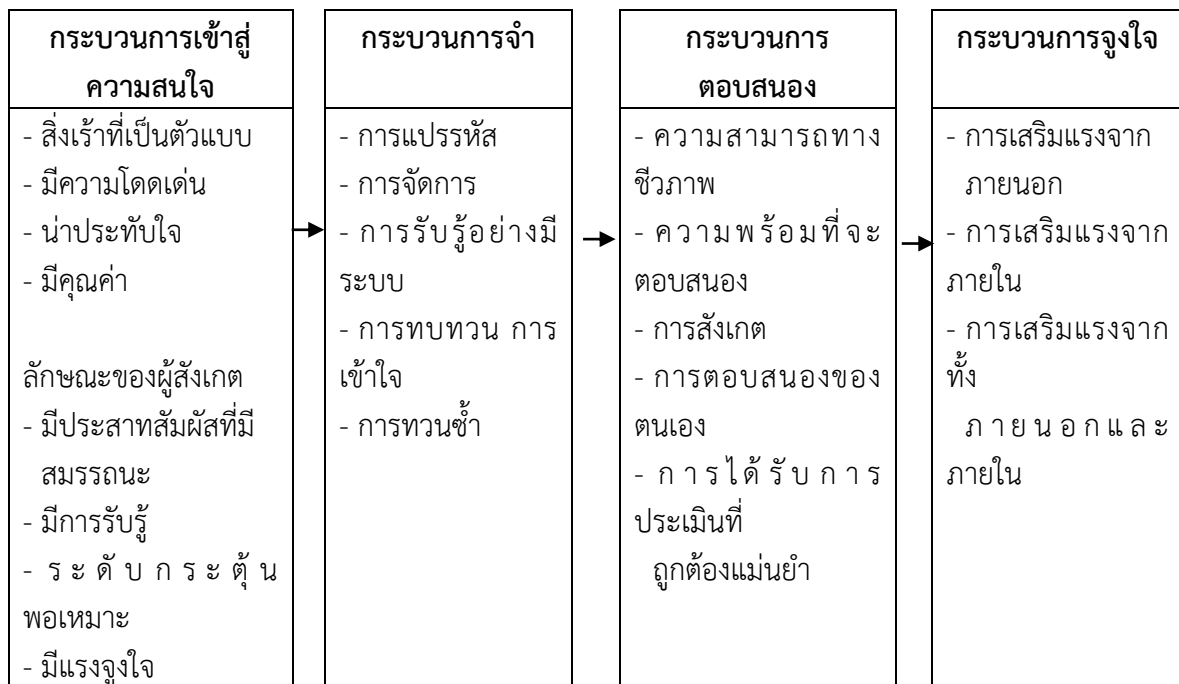
เบนดูราได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ถือว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ เป็นต้นว่านักศึกษาทุกคนที่กำลังอ่านเอกสารประกอบการสอนนี้คงจะทราบว่า การโกงในการสอบนั้นมีพฤติกรรมอย่างไร แต่นักศึกษาเพียงน้อยคนที่จะทำการโกงจริง ๆ เบนดูราได้สรุปว่าพฤติกรรมของมนุษย์อาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออกหรือกระทำสม่ำเสมอ
2. พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ
3. พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำเพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

พุทธจิตวิทยาการปรับเปลี่ยนชีวิตของผู้ประสบความสูญเสีย

การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ได้ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (1954) เป็นกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานหรือกระทำบางอย่างโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อสนองความต้องการของตนเอง หรือเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างที่หน่วยงานต่าง ๆ ชุมชนต่าง ๆ หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ต้องการให้หน่วยงานนั้น ๆ มีการพัฒนาในทางที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายและได้ผลลัพธ์เป็นที่พอใจ โดยใช้หลักของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 กับทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมของเบนดูราพบว่า มนุษย์ย่อมมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าระบบประสาทและอวัยวะรับสัมผัส จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการรับรู้และเรียนรู้ซึ่งต้องมีความสมบูรณ์จึงจะสามารถรู้สิ่งเร้าได้ดี เมื่อสิ่งเร้าเข้ามากระทบประสาทสัมผัสเกิดการตื่นตัวและรับสัมผัสดำเนินการส่งไปยังสมองทำให้เกิดการแปลความหมายขึ้นดังนี้

ดังมีภาพที่แสดงการประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ดังนี้

ภาพที่แสดงการประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ (สุรพล พะยอมแย้ม, 2548)

โดยอาศัยประสบการณ์เดิมเมื่อแปลความหมายแล้วมีการประเมินผลตอบสนองสิ่งเร้าแล้ว สรุปผลของการรับรู้เป็นความคิดรวบยอดทำให้เกิดปฏิกิริยาในการตอบสนองเมื่อสิ่งเร้าเหล่านั้น หลังจากผู้ปฏิบัติธรรมได้รู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชีวิตทางร่างกายทางอารมณ์ ผลปรากฏว่า ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ออกจากวันที่เข้าปฏิบัติธรรมแล้ว มีความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิตกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ที่ตนเองได้มาเข้าปฏิบัติธรรมจนมีความสุขมีความอึดใจ มีอารมณ์แจ่มใสมากขึ้นมีกำลังใจต่อตนเองและผู้อื่น มีความมานะอดทนต่อการปฏิบัติธรรมมากขึ้นทำให้มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ มีการเปลี่ยนแปลงทางประพฤติกรรม คือ มีสติรู้คิดแก้ไขปัญหาคำถามดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง มีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการดูแลพ่อแม่และตนเอง ทำให้มีการพัฒนาทางด้านร่างกายทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความเมตตากรุณาและมีจิตใจที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รู้แนวคิดและคำสอนเรื่องความจริงในพระพุทธศาสนาได้มากกว่าเดิม

บทสรุป

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและการให้กำลังใจผู้ป่วยมนุษย์ ศาสตร์สาขานี้ที่มีชื่อเรียกว่า จิตวิทยาแนวพุทธ เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม อันได้แก่ สติปัญญา 4 และไตรลักษณ์ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งหมายที่จะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง โดยครอบคลุมคำสอนของ พระพุทธเจ้าว่าด้วยสาเหตุของปัญหาวิธีการแก้ไขปัญห และการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในหลักธรรมดังกล่าว ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง หรืออีกนัยหนึ่งความรู้แจ้งในหลักธรรมเหล่านี้สามารถช่วย

บรรเทาความทุกข์ และยกระดับคุณภาพจิตใจของมนุษย์ได้ค้นพบว่า จิตวิทยาแนวพุทธ มีประสิทธิภาพในการเยียวยาสภาพจิตใจด้านลบ และการพัฒนาสภาพจิตใจด้านบวก ดังนั้น จิตวิทยาแนวพุทธจึงควรได้รับการศึกษาให้มากขึ้น และแนวทางในการนำแนวคิดนี้ไปใช้ก็ควรได้รับการเผยแพร่ให้กว้างขวางมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

พระพุทธศาสนามีคำสอนที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มากเป็นคำสอนเกี่ยวกับชีวิตและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับโลกภายใต้หลักของความจริง หรือกฎธรรมชาติคือกฎแห่งเหตุและผลในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ คือ ทางสายกลาง และการปฏิบัติตามคำสอนด้วยการฝึกตนด้วยตนเองเพื่อการพึ่งตนเองได้ การพัฒนาสติตามหลักสติปัฏฐานสูตรเป็นวิธีการการพัฒนาสติที่ปรากฏในพระสูตรต้นตูปีกและพระอภิธรรมปิฎกที่ตั้งอยู่บนฐานร่างกายและจิตใจอยู่ 4 อย่าง คือ 1) การตั้งสติที่ปรากฏอยู่บนร่างกายตลอดจนอาการของร่างกาย 2) การตั้งสติอยู่บนความรู้สึกของร่างกายและจิตใจ 3) การตั้งสติอยู่บนความคิดต่าง ๆ ที่เกิดในจิตใจและ 4) สุดท้ายการตั้งสติอยู่บนความคิดที่จิตปรุงแต่งขึ้นมาโดยมีนางกิสาโคตรมีเป็นตัวอย่างเป็นบทความเรื่องนี้ ซึ่งหลักการนี้ควรจะนำมาใช้ในการปฏิบัติสำหรับคนทั่วไปในสังคมได้ เพราะพระพุทธศาสนามีพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกของโลกทรงสอนเรื่องการพิจารณาร่างกายให้เป็นของไม่สวยไม่งามโดยใช้หลักของกายคตาสติกรรมฐาน และหลักสติปัฏฐาน 4 ทั้งแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เพื่อให้ปฏิบัติอบรมจิตให้เป็นสมาธิด้วยการตั้งสติพิจารณาอาการ 32 ประการให้เป็นความไม่สวยไม่งาม ความเป็นสิ่งปฏิภูลและความแปรผันของสังขารทำให้เกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนดละความสำคัญว่า เป็นของสวยงาม มีผู้ปฏิบัติธรรมปฏิบัติจนได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก การได้บรรลุมรรคผลนิพพานขึ้นอยู่กับอุปนิสัยที่สั่งสมมา การปฏิบัติ กายคตาสติกรรมฐาน และสติปัฏฐาน 4 นั้นเหมาะสมกับจริตของแต่ละบุคคล

ในทางพระพุทธศาสนาสอนเรื่องความไม่มีตัวตนนั้นอยู่จริง หากเป็นสิ่งที่เรารู้สึกทักขึ้นมาเองเพราะความไม่รู้ สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนามาก่อน อาจมีความเข้าใจในเรื่องนี้ไม่มากนักน้อย แต่คนที่สัมผัสพุทธศาสนาแต่เพียงด้านประเพณีหรือเฉพาะเรื่องทำบุญสร้างกุศล การที่จะเข้าใจว่าความไม่มีตัวตนนั้นอยู่จริง (อนัตตา) คงไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างไรก็ตามในกรณีที่ยาติมิตรแพทย์ และพยาบาลมีความเข้าใจในเรื่องนี้ดีพอ ควรแนะนำให้ผู้ป่วยค่อย ๆ มีการปล่อยวางในความยึดถือตัวตน เริ่มจากความปล่อยวางในร่างกายว่า เราไม่สามารถบังคับร่างกายให้เป็นไปตามปรารถนาได้ ต้องยอมรับสภาพที่เป็นจริงว่า สักวันหนึ่งอวัยวะต่าง ๆ ก็ต้องเสื่อมทรุดไป ขั้นตอนต่อไปก็คือ การช่วยแนะนำให้ผู้ป่วยปล่อยวางความรู้สึก ไม่ยึดเอาความรู้สึกใด ๆ เป็นของตน วิธีนี้จะช่วยลดทอนความทุกข์ ความเจ็บปวดได้มาก เพราะความทุกข์มักเกิดขึ้นเพราะไปยึดเอาความเจ็บปวดนั้นเป็นของตน

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). **พุทธจิตวิทยากับสังคมและวัฒนธรรมไทย**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์ สำนักพิมพ์ธรรมสภา. (2555). **40 ภิกษุณี พระอรหันต์ชีวประวัติและคำสอนพุทธสาวิกาในสมัยพุทธกาล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถานบันสื่อธรรมธรรมสภา.
- จำรอง เงินดี. (2553). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). **พุทธวิธีในการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน ศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2552. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- . (2551). **ธรรมกับการพัฒนาชีวิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- . (2553). **จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร**. กรุงเทพฯ :: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระครูกลียาณสิทธิวัฒน์. (2555). **เอตทัคคะในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- ทองหล่อ วงษ์อินทร. (2523). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3, ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยา าลงกรณ์.
- วรลักษณ์ ธีราโมกษ์. (2541). **จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ศิริพงษ์ เคาภายน. (2553). **หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2, นนทบุรี: สำนักพิมพ์บุคพ้อย.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาจิต. (2553). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริอร วิชชาวุธ. (2556). **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพล พะยอมแย้ม. (2548). **จิตวิทยาสัมพันธภาพ**. กรุงเทพฯ : บริษัท บางกอกคอมพิวเตอร์เทรด จำกัด.
- อริยา คูหา. (2556). **จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต**. ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ,
- Bandura. (1977). **Albert Principle of Behavior Modification**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Parkes CM. (1986). **Bereavement : Studies of grief in adult life**. 2nd ed., New York: Tavistock Publications.
- Stroebe MS, Stroebe W. (2008). **The mortality of bereavement: A review Handbook of bereavement**. 10th ed., New York: Cambridge University Press.
- Maslow. Abraham M. (1954). **Motivation and Personality**. New York : Harper and Row.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ Sangha Act

นิติพันธ์ อินทโชติ

Nitipan Intachoti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaiyaphum Buddhis College

E-mail : Nitipan.in@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 27 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 พฤศจิกายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทยมายาวนานพบว่าพระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาจะเห็นว่าตั้งแต่อดีตผ่านมาจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์เป็นที่ประชาชน ต่างให้ความเคารพนับถือศรัทธา ในตัวพระสงฆ์มาตลอดเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นพันปีบทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะเป็นสืบทอดพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับข้าราชการ และประชาชนทั่วไปตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา พระสงฆ์เป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนยอมรับความประพฤติว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม เนื่องจากพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัยและนำพระธรรมวินัยมาปฏิบัติเพื่อการบรรลุมรรคและเพื่อสั่งสอนให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม พระสงฆ์จึงได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าควรประพฤติตนสอดคล้องกับพระธรรมวินัย พระสงฆ์ทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจของพระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเป็นการเชื่อมทั้งผู้ปกครอง และประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาเสมอ แต่ก็ยังมีพระสงฆ์บางส่วนที่ประพฤติปฏิบัตินอกพระธรรมวินัยที่ยังความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาและยังมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองทำให้เกิดความเสียหายจึงมีการกำหนดโทษทางบ้านเมือง เพิ่มจากโทษทางพระธรรมวินัยอีกส่วนหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, กฎหมาย, ระเบียบ

Abstract

Thailand is considered a country of Buddhism. Most of the Buddhism through Thai society for a long time found that the monks and villagers had a good relationship with each other It can be seen that from the past to the present, the monks are the people. Each gave respect and faith In the monks always For a long time for a thousand years Role and importance of monks as a successor to Buddhism. There is a relationship between the monks and government officials. And the general public since the Sukhothai period

onwards Monks are those who Buddhists accept their behavior as a good example of the people in society. This is because the monks are individuals who have the opportunity to study the Dharmawinai and practice In order to achieve dharma and to teach people to be good members of society, the clergy are expected from society that they should behave in accordance with the dharma. The priests perform important functions as advisers to the King. And can sometimes present the choice of a monarch's decision. The monks have come to help connect both parents. And people to live together in peace, based on the principles of Buddhism always But there are still some monks who practice outside of the Dharma-discipline that are detrimental to Buddhism. And there is also an offense against the law of the country causing damage, therefore, there is a punishment in the country Add another part of the discipline is the Sangha Act.

Keywords: Sangha Act, Law, Regulation

บทนำ

ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทยมายาวนานพบว่าพระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาจะเห็นว่าตั้งแต่อดีตผ่านมาจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์เป็นที่ประชาชน ต่างให้ความเคารพนับถือศรัทธา ในตัวพระสงฆ์มาตลอดเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นพันปี บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะเป็นสืบทอดพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับข้าราชการ และประชาชนทั่วไปตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา พระสงฆ์เป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนยอมรับความประพฤติว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม เนื่องจากพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัยและนำพระธรรมวินัยมาปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมและเพื่อสั่งสอนให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมพระสงฆ์จึงได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าควรประพฤติตนสอดคล้องกับพระธรรมวินัย พระสงฆ์ทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจของกษัตริย์ต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองดังจะเห็นได้จากพ่อขุนรามคำแหง พระญาติไท และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หรือกรณีที่ชาวบ้านบาง ระจันที่กำลังเผชิญหน้ากับสงคราม พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังให้แก่ นัก การเมือง และประชาชน เพื่อให้บ้านเมืองสามารถผ่านวิกฤติการณ์ต่าง ๆ มาได้ จะเห็นว่า ประ วัติศาสตร์ของการพัฒนาชาติบ้านเมืองตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมานั้น พระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเป็นการเชื่อมทั้งผู้ปกครอง และประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเสมอ

จะเห็นว่าพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ ปัจจัยการดำรงชีพของพระขึ้นอยู่กับชาวบ้านจึงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่าพระเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องและศรัทธาพระสงฆ์ยังให้ความสำคัญ คือจัดการทำให้สังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เป็นไปอย่างสันติสุขสงบสุขพุทธศาสนาในประเทศไทย สามารถจะพบได้ว่าพุทธศาสนิกชนกับพระสงฆ์ไทยนั้นต่างมีความสัมพันธ์กันเกี่ยวข้องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเพราะสถาบันการปกครองของไทยโดย เฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ทรงให้การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์มาโดยตลอด พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือมาช้านาน

แม้ว่าพระสงฆ์จะปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมาตลอดแค่ไหนแต่ก็ยังมีพระสงฆ์บางส่วนที่ประพฤติปฏิบัตินอกพระธรรมวินัยที่ยังความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาและยังมีการกระทำความผิดต่อกฎหมาย

บ้านเมืองทำให้เกิดความเสียหาย ทำให้มีหมองแก่พระพุทธศาสนาและบั่นทอนความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในทุกวัน อันสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติต่อพระธรรมวินัยและการบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับปัญหาที่กล่าวมา

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้โปรดเกล้าฯให้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ที่เรียกว่า กฎพระสงฆ์ ขึ้นในระหว่าง ปี พ.ศ. 2325 - 2344 รวม 10 ฉบับ ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นับเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ชุดแรกที่ปรากฏหลักฐานอยู่ถึงปัจจุบันในการตรากฎหมายคณะสงฆ์โดยส่วนรวม ทรงมีพระราชประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้พระ ภิกษุสงฆ์และสามเณรประพฤติปฏิบัติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ให้พระราชอาณาเขต เจ้าอธิการ และเจ้าหน้าที่สังฆการี ทำการกำกับดูแลและลงโทษผู้ที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัย ตามสมควรแก่โทษหนักเบา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ รวมทั้งที่ทรงตราไว้ในกฎหมายพระสงฆ์นี้ด้วย นอกจากนั้น ในแต่ละฉบับจะทรงปรารภเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณี ๆ ไป อันเป็นสาเหตุให้ต้องตรากฎหมายพระสงฆ์ฉบับนั้น ๆ ขึ้นมา

การที่มีกฎหมายพระสงฆ์ขึ้นมาครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ในครั้งนั้น โดยเริ่มจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง เมื่อปี พ.ศ. 2310 เกิดสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด ประชาชนพลเมืองเกิดความระส่ำระสายไปทั่ว ภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก ประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนในพระธรรมวินัย บรรดาพระราชอาณาเขต พระอุปัชฌาย์อาจารย์ และเจ้าอาวาสปล่อยปละละเลย ไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ การคณะสงฆ์จึงตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนเช่นที่เคยเป็นมาในสมัยก่อน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ในฐานะที่เป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก จึงทรงเร่งรีบฟื้นฟูสภาพของพระพุทธศาสนาไปพร้อม ๆ กันกับที่ทรงเร่งรีบฟื้นฟูสภาพของบ้านเมือง ให้พ้นจากจุดวิกฤติโดยเร็วที่สุด

กฎหมายพระสงฆ์ที่ทรงตราขึ้นมาเมื่อปี 10 ฉบับ เนื้อหาสาระของแต่ละฉบับ จะประกอบด้วยข้อความที่ทรงปรารภถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละเรื่อง ว่าผิดพระธรรมวินัยข้อใด ทำให้พระศาสนาเสื่อมเสีย แล้วทรงมีพระบรมราชโองการ ห้ามมิให้ทำเช่นนั้นอีกพร้อมทั้งกำหนดโทษทางบ้านเมือง เพิ่มจากโทษทางพระธรรมวินัยอีกส่วนหนึ่ง

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 69 ตอนที่ 115 หน้า 29พ ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2505 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา) ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทยดังนี้

ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดา กฎกระทรวง สำนัคดี กติกาสงฆ์ กฎองค์กร พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะมีกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับหรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิกหรือมีความอย่างเดียวกันหรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น (พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 4.) บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในสำเนา กติกาสงฆ์ กฎองค์กร พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎหมายมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใด รูปใดหรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควรได้ (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2559: 42)

บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร บรรดาบรรพชิต จินนิกาย หรือ อนัมมิกาย พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์” หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนา ก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาในลำดับก่อน (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” มาตรา 5 ทวิ) พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้ง สถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” มาตรา 5 ตริ) และให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง และให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนอง พระบรมราชโองการ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัยและกฎหมายอาญา ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราชหรือตำแหน่งอื่นใด ตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมา ตามลำดับและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ในเมื่อ สมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระราชาคณะซึ่ง ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือเลือกผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา นี้ แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลทูลเกล้าฯ ถวายพระบาท

สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” มาตรา 11) เมื่อ (1) มรณภาพ (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ (3) ลาออก (4) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539: 23)

มหาเถรสมาคม (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หมวด 2 มหาเถรสมาคม)

สมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูป เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้กรรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

การพ้นจากตำแหน่งตามวาระกรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจาก ตำแหน่ง เมื่อ (1) มรณภาพ (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ (3) ลาออก (4) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชา ให้ออก

สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง เป็นกรรมการแทน ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระ พุทธศาสนา (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือ คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและ เพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธี ลงโทษทางการปกครอง สำหรับพระภิกษุและสาม เณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและ การปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่ วันทราบคำสั่งลงโทษ

กรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และ มิได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโส สูงสุดโดยสมณศักดิ์ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดย ตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ ประชุม ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมา ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้ เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

กรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา 15 วรรคสอง ให้ ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามมติมหาเถร สมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณากลับกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหา เถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย โดยขึ้นตรงต่อ มหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถร สมาคม

การปกครองคณะสงฆ์ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หมวด 3 การปกครองคณะสงฆ์)

คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ในกฎหมายมหาเถรสมาคม

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้

- (1) ภาค
- (2) จังหวัด
- (3) อำเภอ
- (4) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (1) เจ้าคณะภาค
- (2) เจ้าคณะจังหวัด
- (3) เจ้าคณะอำเภอ
- (4) เจ้าคณะตำบล

จัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้ เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจัดให้มี

การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม (วิรัช ธีรพันธ์เมธีและคณะ, 2546: 19)

นิคหกรรมและการสละสมณเพศ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หมวด 4 นิคหกรรมและการสละสมณเพศ)

พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย

มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิคหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎหมายเถรสมาคมให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย (พิฑูร มลิวัลย์และคณะ, 2527: 35)

การกระทำพระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น (2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาชญา (3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง (4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

วัดวัดมีสองอย่าง (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หมวด 5 วัด)

(1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

(2) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัด ให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้ (1) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น (2) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด (3) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแด่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลางให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติเว้นแต่เป็นกรณี การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับคำผิดกรรมจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลโดยกายความขึ้นต่อสำนักวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้วแต่กรณี ในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี หนึ่งให้เจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑบท หรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติดิตคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

กรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

ศาสนสมบัติ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หมวด 6 ศาสนสมบัติ)

ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

(1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง

(2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อการนี้ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลางด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

บทกำหนดโทษ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หมวด 7 บทกำหนดโทษ)

ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามมาตรา 23 แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้วไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทสรุป

พระสงฆ์บางส่วนที่ประพฤติปฏิบัติตนนอกพระธรรมวินัยที่ยังความเสียหายต่อพระพุทธ ศาสนาและยังมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองทำให้เกิดความเสียหายจึงมีการกำหนดโทษทางบ้านเมือง เพิ่มจากโทษทางพระธรรมวินัยอีกส่วนหนึ่ง คือการนำพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับปัญหาที่กล่าวมา

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 69 ตอนที่ 115 หน้า 29 พ ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2505.

พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2559). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช ถิรพันธ์ และคณะ. (2546). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.

พิฑูร มลิวัลย์ และคณะ. (2527). **ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มุลนิธิพุทธธรรม.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในการพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้เขียนบทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัครหรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ก่อนการตีพิมพ์และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารชัยภูมิปริทรรศน์แล้ว
5. ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบทหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารจิตนิยมปริทัศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรงเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึงกองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ phayalae@mcu.ac.th

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าไปในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน